

II.

Bnaky

Měst Českých

wydané

při

Časopisu Společnosti přátel starožitnosti
českých w Praze

roč. II. (1894.) až VII. (1899.)

Řada II.

(List 1.—32.)

(S popisem a ukažatelem)

prací

Wojtěcha ryt. Krále z Dobré Wody.

Společnost přátel starožitnosti českých w Praze
MDCCXCIX.

Znaky měst a míst.

bedlivého pozorování a srovnání všech věcí a příčin, které měly vliv na vznik a další vývoj znaků vůbec, vyšvítá, že nebylo původně třeba, by si města volila znaky.

Šlechtičtí obyvatelé měst užívali znaků svých; často se střídající starostové a hlavy měst nebyli však po výtee ani rodem, ani povoláním, ani jinak způsobilými užívati štítu s přílbou.

Jediným důvodem a příležitostí užívat obrazců podobných figurám znakovým, podával městům s počátku prapor, pod kterým se městští žoldnéři shromažďovali k útoku nebo k obraně.

O užívání takových praporů nalezeny však v listinách jen zcela nepatrné zprávy.

Naproti tomu měl v 2. polovici 13. stol. více a více vzmáhající se obyčej užívat pečetí městských na listinách mnohdy veledůležitých nepopíratelně velice rozhodný vliv na vznik a vývin znaků městských.

Na těchto městských pečetích se svolením pána nebo patronu pořízených (jinak by byly neplatny) zobrazen býval:

1. buď zakladatel nebo pán města za času, kdy pečeť se pořizovala (viz Plzeň);
2. znak neb attribut zeměpána nebo patrona města;
3. odznaky neb obraz nějakého svatého;
4. zvláštní symbolický obrazec, v náčrtku již částečně heraldickými pravidly ovládaný neb jako znak již myšlený a tak i navržený;
5. předmět vztahující se k hlavnímu zaměstnání nebo živnosti města;
6. figury, vzniklé kombinací předešlých pěti druhů.

V kuse 4. uvedené obrazy symbolické, které se vyskytují jakožto ideální majetek měst v pečetích jejich, jsou původem svým jen částečně heraldické a mohou jen praskrovně pokládány být za znaky. Jsou to zvláště hradební zdi s branami i bez nich, věže, světské i církevní stavby atd.

Co jest kromě nich ještě v pečetích městských, souvisí nejčastěji se znakem panovníka nebo pána města.

Z pečetí městských, vyskytujících se před 1. polovicí 14. stol. nelze snad ani jedinou pokládati za neomylný znak městský.

Teprve přizpůsobením, přidáním nebo zaměněním a jinou úpravou povstaly později ze starých pečetí znaky městské, nejčastěji z dobré vůle a milosti krále samého, někdy na přímluvu a prosbu dědičného pána nebo patrona města udělené, při kteréžto příležitosti jednotlivé části nebo celé znaky obdarovatele přibírány bývaly do nových znaků městských.

O znacích městských, nyní obvyklých, o nichž se dopátrati nelze, kým a kdy městu uděleny byly, možno se vši určitostí předpokládati, že povstaly samovolně z bývalých pečetí městských a že časem mlčky nabyla uznání a platnosti; z pravidla pak se tvrdí, že listina obdarovací nebo potvrzovací v některé válce přišla na zmar.

U měst hrazených spatřujeme již na nejstarších pečetech, ještě před časem nežli znak tvořily, hrady městské s branou, věže a pod., i voda, obtéká-li město, bývá naznačena vlnicí.

Tyto hrady a věže staly se pak charakteristickými ve znacích městských, do nichž se z pravidla převzaly.

Jen výminečně jsou znaky městské zdobeny přílbou s fafrnochou a klénotem.

Koruna, řečená zděná, jaké užívalo město Čáslav již v 16. stol. nad štítem, přišla nejnověji u nás zase do mody. Město Král. Vinohrady obdrželo takovou na svůj nový znak.

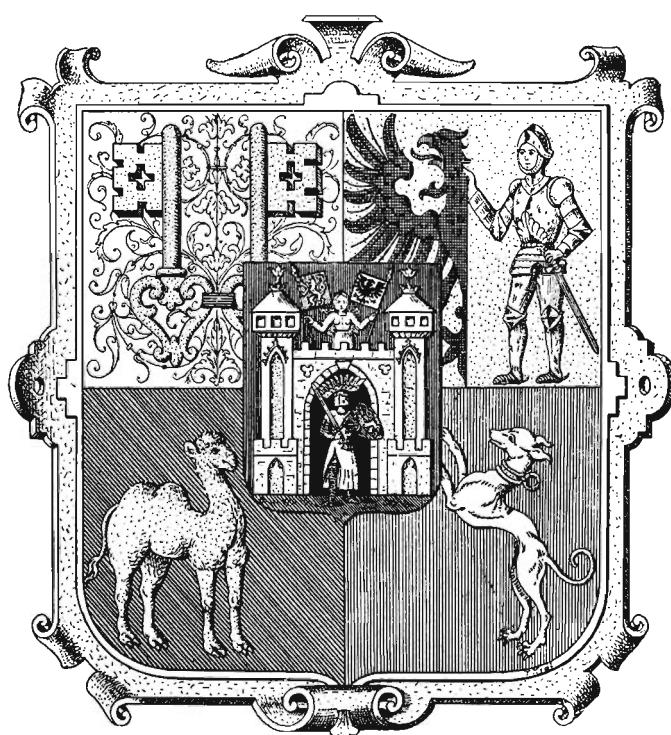
Obsah

List

1. Královské město Plzeň
2. Město Soběslav
3. Město Roudnice
4. Královské horní město Hory Kutny
5. Královské věnné město Mělník
6. Město Rožmitál
7. Královské město Brod Český
8. Městec Heřmanův
9. Poleň
10. Královské věnné město Hradec Králové
11. Bělá pod Pradědem
12. Královské město Čáslav
13. Březí Vlachovo, město
14. Královské věnné město Vysoké Mýto
15. Litomyšl, město
16. Budyně nad Ohří, město.
17. Dub Český, město
18. Královské město Rakovník
19. Čechtice, městečko
20. Hlinsko, město
21. Svatá Hora, město
22. Královské město Slaný
23. Křivsoudov
24. Královské město Velvary
25. Jistebnice
26. Chrudim
27. Domašín
28. Bělá u Bezděze, město
29. Litoměřice
30. Budňany, městys pod Karlštejnem
31. Hradec Jindřichův
32. Deštná

Bnaky

Měst Českých

ZNAK KRÁL. MĚSTA PLZNĚ.

DLE POSLEDNÍ ÚPRAVY Z ROKU 1578.

Znak král. města Plzně.

Znak král. města Plzně, jak se ho nyní užívá, vyvýjel se zne-
nábla z různých pohnutek a příčin historických.

Skládá se z hlavního, čtvrceného štítu, na němž jest uprostřed
menší, srdeční štítek, který bývá pravidelně prvočinným znakem.

Tak jest i tu, neboť srdeční štítek podobá se úplně nejstarší
známé pečeti města Plzně asi z r. 1307. a tvořil sám jediný znak
městský až do r. 1466., kdy si dalo město dělati novou pečeť se
čtvrceným štitem.

Poněvadž Plzeň králem Přemyslem II. povyšena byla na město
královské a při té příležitosti obdržela asi znak, ač na to nemáme
dokladu listinných, lze ozbrojence ve bráně stojícího pokládati zcela
určité za podobu toho krále, zakladatele města, a to tím spíše, pro-
tože Přemysl byl první panovník, který počal užívat dvojocasého
lva za znak země České. Klénot nad přílbou jeho, křídlo orličí
nebo supí jest také klénotem znaku království Českého.

Na pečeti svrchu zmíněné, kterou sobě Plzeň r. 1466. znova
pořídila, chyběl však tento srdeční štítek s původním znakem zcela
a dostal se na čtvrcený štít znaku toho teprve zase r. 1578., na
němž až podnes zaujímá čestné místo.

Z ostatních figur hlavního štítu obdarováno bylo město Plzeň
zlatým dvojhrbým velbloudem v zeleném poli císařem Zikmundem, na
paměť, že se Plzeňským podařilo za pátého obležení města Husity
r. 1433. při výpadu z města ukořistiti živého velblouda.

Obě hořejší pole znaku plzeňského, totiž 2 zlaté svázané klíče
v poli stříbrném (barvy papežské) a zbrojnoše mečem opásaného, jenž
rukou drží polovici černého orla v poli zlatém, obdrželo město odměnou
za své držení proti králi Jiřímu od papeže Pavla II. Do čtvrtého pole
červeného také teprve r. 1466. ponejprv přijatá stříbrná chrtice s obojkem
upomíná prý na jakéhosi Radouše, zakladatele hradu Radyně a osady
Plzně (dnešního Plzence), jehož byla erbovním znamením. Že by byla
bývala nejstarším znakem města Plzně, tudíž před užíváním znaku,
jaký jest nyní na štítku srdečném, o tom lze právem pochybovat,
neboť z doby před králem Přemyslem II. neznáme vůbec žádného
znaku městského.

Roku 1578. přibrán byl na čtvrcený štít opět původní znak do
srdečného štítku, před tím r. 1466. vypuštěný, a od té doby trvá znak
města Plzně nezměněn.

Sluší ještě podotknouti, že zmíněného r. 1578. papež Řehoř XIII.
ozdobil znak městský ještě kusy vedlejšími či honosnými, totiž:

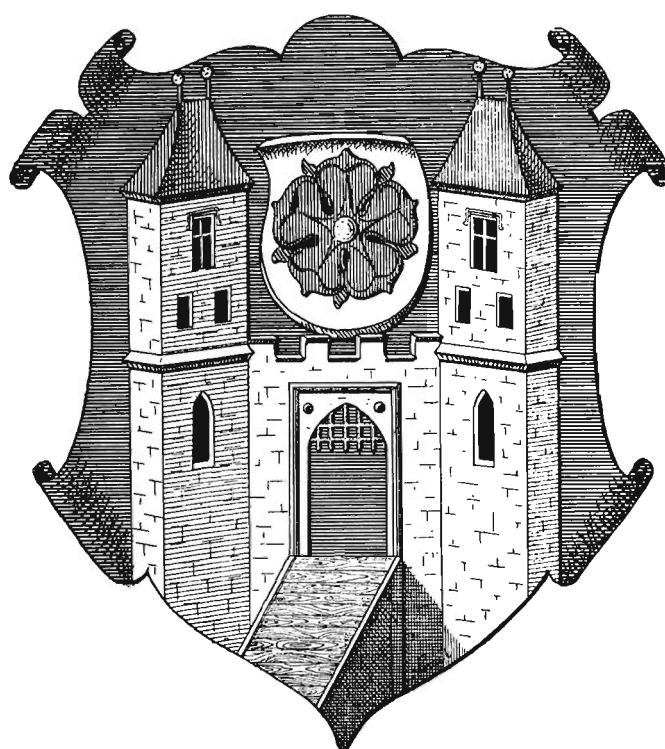
Nad horním okrajem štítu uprostřed třemi zelenými pahorky se zlatým nápisem „In hoc signo vinces“. Nad středním, vyšším z nich stojí zlatý kříž, provázený 2 olivovými ratolestmi.

Stranou od pahorků leží po jedné přílbě (saladě) a vedle nich ze zadu vyniká v pravo halapartna, v levo buzikán.

Celý štít pak drží stojící, okřídlený, prostovlasý anděl, s glo-riolou a křížkem nad čelem, oděný zeleným spodním a fialovým vrchním rouchem.

Barvy městské na praporu jdou za sebou ve vodorovných pruzích kolmo na ratiště v tomto pořadu od shora dolů: 1. červená, 2. bílá, 3. zelená a 4. žlutá. — Roku 1883. vyšel v publikacích spolku přátel vědy a literatury české v Plzni popis a vyobrazení znaku královského města Plzně od prof. Jos. Strnada.

Sestavení jednotlivých polí štítu města Plzně nemůže být zváno vzorným; nehledě, že v 1. poli stříbrném jsou zlaté klíče (kov na kovu), není správný ani pořad co do času nabytí a též tak seskupení barev. Obě hořejší pole jsou kovová, obě dolejší barevná. Vzájemným změněním místa jednoho kovového a jednoho barevného pole získal by znak nepopíratelně. Poněvadž doba poslední úpravy znaku toho (l. 1578.) zcela blízka byla úpadku heraldiky vůbec, nelze se tomu diviti, že uspořádání polí a seskupení barev neodpovídá již starým, dobrým předpisům a zvyklostem.

ZNAK MĚSTA SOBĚSLAVI.

DLE PEČETI Z KONCE XVI. STOLETÍ.

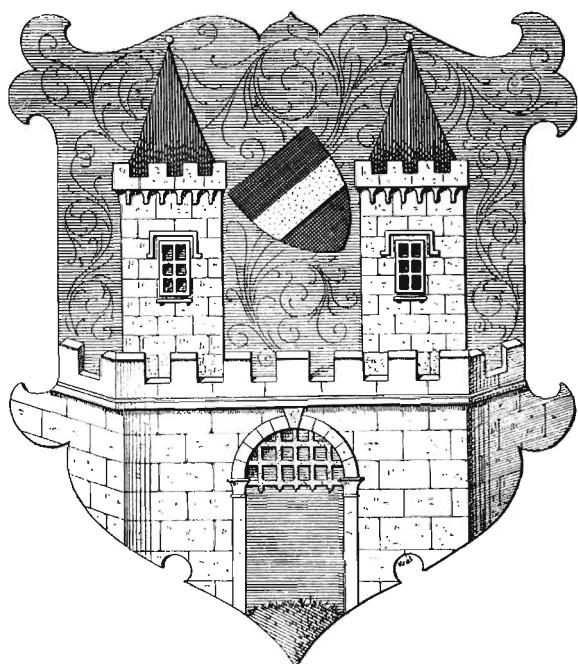
Znak města Soběslavi.

Znak města Soběslavi má modrý štít, na němž se spatřuje stříbrná hradební zeď s cimbuřím, otevřenou branou, vytaženou padací mříží a spuštěným mostem zvedacím.

Tato zeď chráněna jest po stranách dvěma čtyrhrannými věžemi, opatřenými červenou sedlovou střechou se zlatými makovicemi. Uprostřed nade zdí spočívá stříbrný štít s červenou růží Rožmberskou.

Založení města Soběslavi připisuje se vévodě Soběslavu (kolem r. 1128.), jehož jméno též nese.

Kdy toto místo povýšeno na město, bylo-li znakem od pánu svých z Rožmberka nadáno, nebo polepšili-li jen tito přidáním znaku svého rodového již stávající znak městský, o tom marně dopátrati se snažíme písemných zpráv.

ZNAK MĚSTA ROUDNICE.

Znak města Roudnice.

Město Roudnice má za znak užívat štítu modrého, v němž je stříbrná zed' hradební s cimbuřím. Uprostřed této otevřená brána s vyzdviženou mříží padací. Za zdí vynikají dvě čtyřhranné věže, opatfené červenou špičatou střechou, zakončenou zlatou makovicí. Ve středu mezi věžemi nad cimbuřím položen jest malý, černý štítek se zlatým břevnem. (Znak arcib. pražského.)

Roudnice byla od pradávna v držení biskupů pražských, kteří tam měli dvůr s velkým hospodářstvím, kde i přebývali. Hrad roudnický vystavěl dle všeho biskup Jan III. († 1278.). Osada pod hradem byvší dlouho vsí trhovou, obdržela od krále Václava I. (r. 1237.) výsadu, aby se řídila právem města Litoměřic. Biskup Jan IV. potvrdil Roudnici výsady (r. 1302.), založil tu klášter (r. 1421. Husity zbořený) a vystavěl roku 1333. kamenný most přes Labe.¹⁾ Nástupce jeho arc. Arnošt opevnil město hradbami a zde na hradě, na němž často bydlil jako jeho předchůdcové, r. 1364. zesnul. Arcibiskup Jan Očko z Vlašimi potvrdil městu ohněm zničené výsady a bydlil zde stejně rád jako Jan z Jenštejna, Olbram ze Škvorce a Zbyněk Zajíc z Hazemburka († 1411.). Poslednější vydal odtud klatbu na Husa a jeho přívržence. Poslední z duchovních majitelů Roudnice arcibiskup Kunrát z Vechty uchýlil se při počátku bouří husitských s konsistoří nadobro do Roudnice. R. 1425. bylo město od hejtmanů Táborských vypáleno. načež arcibiskup Kunrát hrad s panstvím bývalému purkrabí svému Janovi ze Smiřic ve 4000 kopách grošů postoupil. Od té doby střídali se světští majitelé velmi často. Po Smiřickém (r. 1450. sňatém) uvázel se v Roudnici poručník jeho dítek Zdeněk ze Šternberka, jemuž hrad odňat byl králem Jiřím 28. dubna 1467., při čemž město vypáleno. Z držitelů následovali po králu komoře: Ješek Svojanovský z Boskovic (1475.), Přata Švihovský z Rizemburka (1494.), a po jeho smrti († 1504.) synové jeho Burjan Trčka z Lípy (1513.), pak Haugvic z Biskupic.

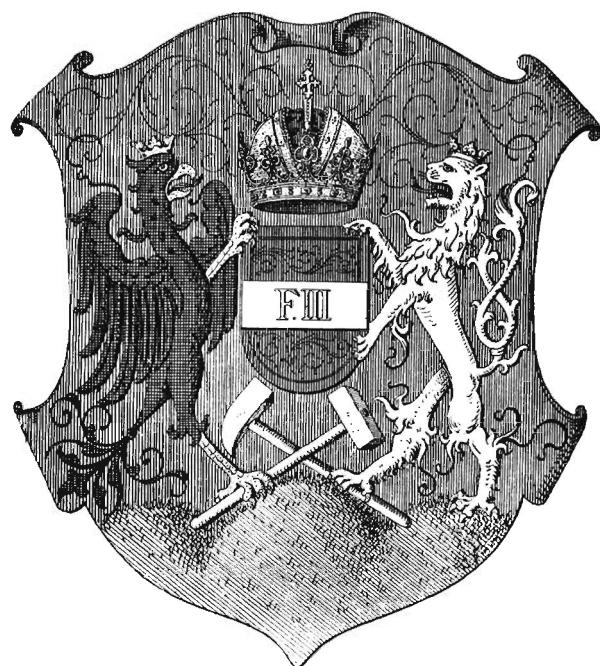
Král Ferdinand dovolil sice městu, aby se od Haugvice vykoupilo, ale poněvadž toto stihl r. 1534. velký požár, nemohlo dostáti svým povinnostem a tak král zapsal r. 1540. Roudnici Karlovi Dubanskému z Duban na 22 léta. Uvádíme ještě Jana hr. z Tarnova, který byl držitelem Roudnice.

R. 1575. dal král Maximilian Roudnici město s panstvím dědičně do desk vložiti Vilémovi z Rožemberka, po němž († 1592.) je obdržela

¹⁾ Ke stavbě mostu povolal mistra Viléma z Avignonu. Památky archaeologické. XII. 415. a XIV. 601.

čtvrtá manželka jeho Polyxena z Pernšteina. Polyxena vdala se r. 1603. za Zdeňka Vojtěcha z Lobkovic, nejvyššího kancléře. Od té doby spojen osud Roudnice s osudem rodu Lobkovského.

Po bělohorské bitvě obci odňaté svobody vráceny teprve zase po letech. S přestavbou starého těsného hradu na nynější zámek začato r. 1652. Po odprodání knížectví Zahánského, náležejícího rodu Lobkovickému, udělil císař Josef II. r. 1786. vladařům rodu Lobkovického titul vévod roudnických.

ZNAK KRÁL. HORNÍHO MĚSTA HOR KUTEN

Z DOBY FERDINANDA III.

Znak král. horního města Hor Kuten.

Původní znak král. horního města Hor Kuten, udělený králem Václavem IV. témuž městu roku 1392., záležel ze štítu červeného s černou orlicí a stříbrným českým lvem na zeleném kopci, které drželi

Obr. 1. Pečet král. horního města Hor Kuten z r. 1347.
Kreslil Vojtěch ryt. Král z Dobré Vody.

v pazourech 2 skřížená kladiva hornická pod korunou. Pro úplnost klademe obraz pečeti městské z r. 1347. (Obr. 1.) Král Jiřík listem daným v Praze 10. prosince r. 1459. rozhojnil tento znak přidáním zlatého kalicha (na znamení vyznání podoboje), který byl umístěn mezi korunou a kladivy, jak lze spatřiti na pečeti (obr. 2.) vyobrazené.

Král Ferdinand III. opět odstranil utrakovistický kalich a položil na jeho místo štítek červený se stříbrným břevnem (rakouský), kteréž ozdobeno jest zlatým monogramem F III. Nad štítkem vznáší se ko runa císařská. Jinak zůstal štit nezměněn, zevnějšek však okrášlen ještě podobou sv. Barbory, patronky horníků, vyrůstající z horního kraje štítu. Po stranách pak allegorické postavy víry a naděje v podobě dvou panen s příslušnými atributy. Na velké pečeti z r. 1660. spatřujeme již tento velký znak, který pro vyplnění okrouhlého pole pečetního držen jest u spodku ještě horníkem, vyrůstajícím až po páš z okraje pečeti.

Na jiné pečeti menší vidíme pouze štit nahoře popsaný, bez allegorické výzdoby. Znak od té doby nebyl již měněn.

Obr. 2. Pečeť krále horního města Hor Kuten z r. 1459.
Kresl. Vojtěch ryt. Král z Dobré Vody.

Král. horní město Hory Kutny, o jehož velice pohnutých dějinách se zde ani přibližně rozepsati nemůžeme, vynikalo jakožto první město po Praze bohatstvím, za něž děkovalo vydatnému dolování na stříbro. Tam sídlili v t. zv. Vlašském dvoře občas čeští králové a nejvyšší mincmistrí, a odtud vyšel též dekret, řečený kutnohorský.¹⁾

Pro své bohatství a vydatnost dolů stříbrných zváno toto město též klenotem království Českého. Do válek husitských měly Hory Kutny obyvatelstvo převahou německé. Když boje, vedené mezi Čechy a Němci, skončily vítězně pro Čechy, vzalo město na se v brzku zcela jinou tvářnost, neboť kdežto ještě r. 1420. bohatí a hrđí Kutnohorští sousedé němečtí zuřili proti Čechům, kacířům, shledáváme již r. 1426. české zápisu v knihách městských a šepmistry i konšely pouze z Čechů volené.

¹⁾ Časopis Společnosti. I. str 34.

ZNAK KRÁL. VĚNNÉHO MĚSTA MĚLNÍKA.

Znak král. věnného města Mělníka.

Mělník, původně hrad Pšov, sídlo župy, náleží k nejstarším osadám v Čechách.

V annalech Fuldenských jest zmínka o něm při létě 805. Po smrti vévody pšovského Slavibora, jehož dceru Ludmilu český kníže Bořivoj pojal za manželku, připadlo území pšovské knížectví pražskému. Bylo pak údělem mladšího syna knížete Vratislava, Boleslav

Obr. 1. Pečet král. věnného města Mělníka ze 14. stol.
Kreslil Vojtěch ryt. Král z Dobré Vody.

slava, a později, poprvé jistě okolo r. 1000., vdovským sídlem kněžen, potom královen českých. Známa je totiž mince Emmy, choti Boleslava II., na jejímž aversu psáno jest: Emma regina, a na rubu: Civitas Melnic. Je to spolu nejstarší doklad nového jména tohoto. Z přehradi mělnického vzalo počátek svůj město Mělník. Od času krále Přemysla II. (1274.) sluje Mělník již městem královským. Do

této doby klademe i udělení znaku. Zvláštní dobrodinec města, císař Karel IV. prohlásil Mělník za město věnné královen českých a ozdobil okolí založením krásných vinohradů. Révu prý přivezli z Burgundu. Ve válkách husitských stál Mělník na straně národní.

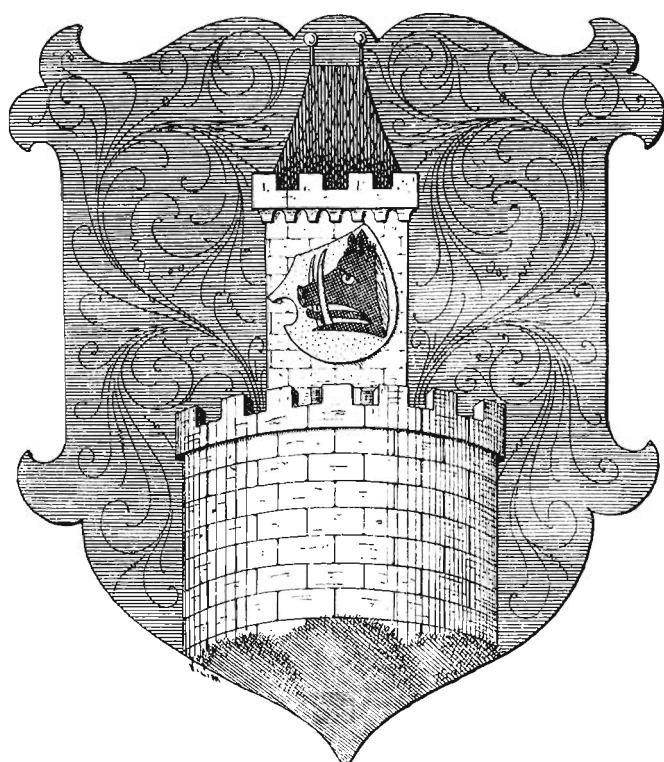
Poslední královna česká, která sídlila na Mělníce, byla Johanka z Rožmitálu, vdova krále Jiřího († 1475.). Tělo její odpočívá na Mělníce. Později vystřídalo se na Mělníce několik pánů, jimž dáván byl v zástavu, zejména páni z Gutšteina, z Vartemberka, z Dubé a Lipého.

Roku 1579. zapsal Rudolf II. Mělník Jiřímu staršímu Popelovi z Lobkovic. Popel však pro velezradu ztratil r. 1595. svobodu a statky, potom i život. Mělnické panství dostalo se Jachymovi z Kolovrat a synu jeho Janovi, po té Vilému Vchynskému, pak Jakubu Horčickému z Tepence. Pán ten, horlivý strannský královský, prchal u výbuchu bouře r. 1619., a tu stavové čeští zastavili Mělník Václavu Pětipeskému z Chýše. Pětipeský ztratil město pro účast ve vzpourě. Zástavným držitelem potom byl Vilém Slavata.

Roku 1645. bylo panství zastaveno Heřmanu Černínovi z Chudenic, jehož vnuku, též Heřmanu, panství mělnické roku 1687. proměněno jest ve zboží zpupné, allodialní. S Ludmilou Černínovou, provdanou r. 1753. za knížete Augusta z Lobkovic, přešlo mělnické panství na rod knížecí Lobkoviců a trvá při něm až po dnes. Dějiny města shodují se s přeběhy hradu.

Znak města Mělníka, jak viděti na přiložené pečeti ze 14. stol. (obr. 1.), skládá se ze štípeného štítu, k jehož čáře dělíci těsně přilehá český lev a orlice pod společnou korunou. Nápis na této pečeti zní: · S · CIVITATIS MELNICENSIS ·

Roku 1628. polepšil Ferdinand II. znak, přidav nad štít korunovanou přilbu se zlatým a černým křídlem jako klenot, po stranách přikryvadla v barvách štítu. (Obšírněji viz ve spise Ludv. Böhma: Král. věnné město Mělník a okres mělnický.)

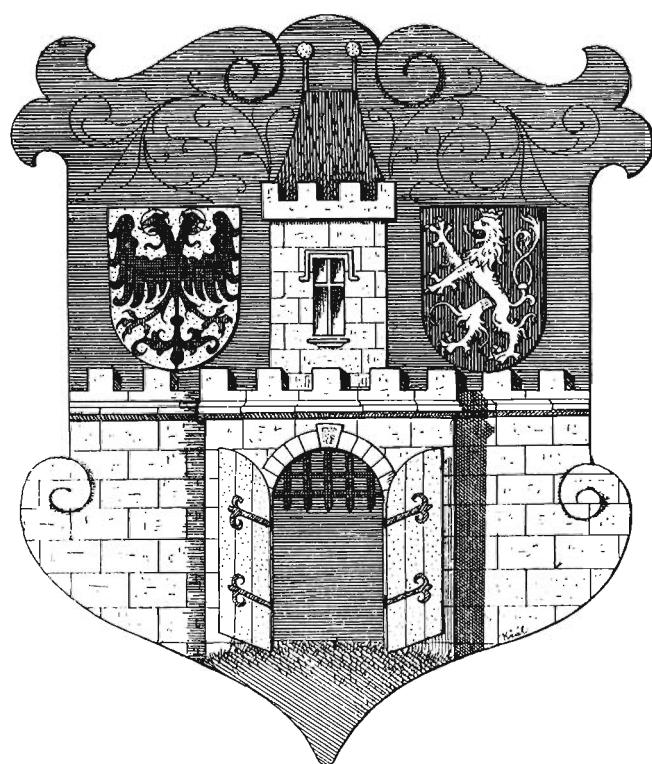
ZNAK MĚSTA ROŽMITÁLU.

Znak města Rožmitálu.

Dle německého pojmenování města (Rosenthal) souditi lze o čase jeho založení (na druhou polovici 13. století). Oldřich (1251.—1264.) z rodu Buziců byl první, jenž se psal z Rožmitálu.

První arcibiskup pražský Arnošt z Pardubic koupil r. 1347. polovici hradu rožmitálského s panstvím ke komoře arcibiskupské. Císař Sigmund dal tuto polovici zboží rožmitálského v zástavu bratřím Zmrzlíkům ze Svojšína. Druhý díl trval v državě starého rodu erbu sviní hlavy a lva. Někdy v polovici 15. stol. připadla jim i půl zboží druhá. Štít s kančí hlavou na věži ve znaku městečka poukazuje k tomu, že znak udělen byl přičiněním pána z rodu Buziců, pravdě nejpodobněji za pana Lva.

Z pánu rodu toho zmiňujeme jen slavného pana Lva, bratra královny české Johanny, choti Poděbradovy, proslulého cestou svou po světě a upřímného rádce králova, a Zdeňka Lva, pověstného purkrabího hradu pražského. Zdeněk hospodařil od r. 1507. do r. 1526. na statech královských tak znamenitě pro kapsu svou, že stal se nejbohatším skoro pánum českým. Hlavně jeho přičiněním zvolen byl Ferdinand I. za krále českého v Praze 24. října r. 1526. (Zdeněk Lev z Rožmitálu † 14. července 1535.) Ale marnotratnosti svou přece obtěžil zboží svá nesmírnými dluhy, pro něž již za syna jeho Adama statky rožmitálské odhádány byly věřitelům. Od nich koupil Rožmitál Florian Grispek z Griesbachu. Grispekové ztratili zboží konfiskací po r. 1620. a Rožmitál darován jest k arcibiskupským statkům, jimž dosud přísluší. — Osud městečka těsně spojen byl s osudem panství.

ZNAK KRÁL. MĚSTA ČESKÉHO BRODU.

Královské město Brod Český.

Název „Brod“ obdržela osada po skutečném brodě v potoce Šemberě, na cestě z Prahy do Moravy. Brodem „Českým“ nazvána na rozdíl od Brodu Německého, a jméno Brod „Biskupův“ vzniklo jest odtud, že v starší době držitelé jeho byli biskupové pražští.

Kostel sv. Gotharda, připomínaný již r. 1137., ukazuje na stáří osady.

Biskup Jan IV. r. 1303. zmiňuje se v listě králi „o trhovém městečku“ svém Brodě. Arcibiskup Arnošt z Pardubic r. 1360. vyasadil Brod za město.

V ten čas započalo i opevnění nového města. Arcibiskup ztratil město válkou husitskou.

Na slavném tažení svém do vých. Čech na jaře 1421. Pražané pod Hynkem Krušinou z Lichtenburka přilnuli ke zdem brodským a 17. dubna dobyli města, vyplenili a sžehli je.

Až po bitvě u Lipan podalo se město zase králi, jenž mu obnovil staré výsady jeho a povýšil dne 4. února r. 1437. na „město královské“.

Téhož roku dne 13. března obdržel Brod od Zikmunda znak vyobrazený na přiložené pečeti, jakož i na tabulce, a podnes platný, totiž:

Obr. 2. Pečeť král. města Českého Brodu z r. 1437.

Na štítě modrého stříbrné zedě s cimbuřím a otevřenou branou zlatou s mříží padací. Uprostřed vypíná se věž o jednom okně, mající sedlovou střechu, zdobenou zlatými makovicemi.

Po stranách věže na zdi umístěny jsou štíty se znaky, a sice v pravo černý korunovaný orel císařský na štítě zlatém, v levo stříbrný český lev na štítě červeném.

Po předešlých pohromách počalo se město znenáhla sbírat, a znova budovati hradby pobořené od Pražanů.

R. 1444. byl v Brodě sněm.

R. 1505. udělil král Vladislav Brodu privilegium, aby mohli pečetiti voskem červeným.

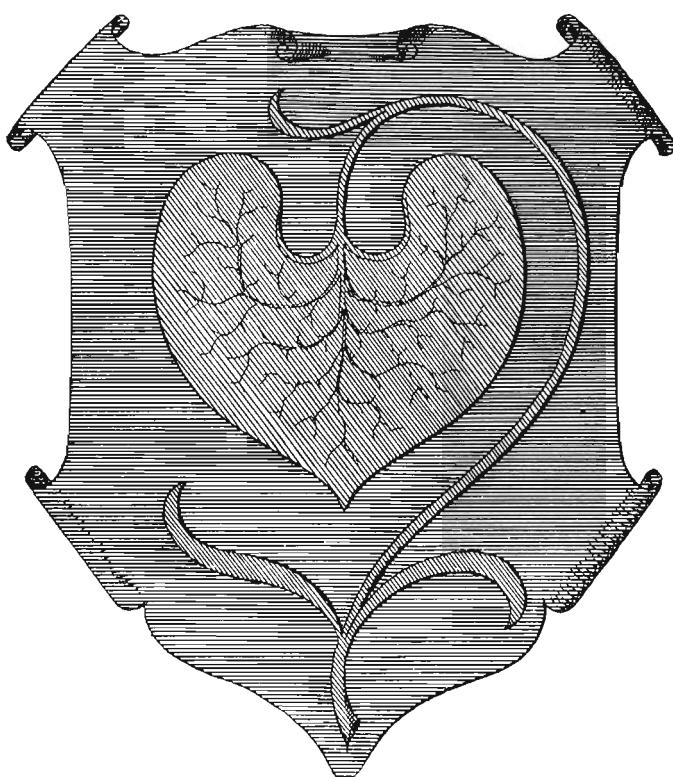
R. 1512. město vyhořelo. Ale větší pohroma stihla Brodské r. 1547. pro účast v odboji. Zabaveny byly všechny statky městské.

Sotva že pozvolna jen město se po této ztrátě zotavilo a nabyla zase nových statků, zase popelem leblo r. 1613. Brzy po té přidali se měšťané k českému povstání proti Ferdinandu II., i ztratilo město veškeré statky podruhé. Koupil je kníže z Lichtensteina.

Dvojím požárem, vzniklým za války třicetileté, bylo město téměř úplně zničeno i zůstávalo prázdným a neobydleným až do míru vestfálského.

Nekatolíci vystěhovali se a v městě osazovali se cizinci. Jen pomalu obyvatelstvo domohlo se lepšího bytu.

Vystavění železné dráhy, pak vznik různých závodů průmyslových v novější době přispěly k novému rozkvětu těžce zkoušeného města.

ZNAK MĚSTA HEŘMANOVA MĚSTCE.

Městec Heřmanův.

Dle pověsti jest zakladatelem města rytíř Heřman, který jest pohřben s rodinou svou v kostele sv. Petra a Pavla v blízkém Kostelci. Dle znaku dá se souditi, že byl rodu vladyk z Mrdic.

List z r. 1350., kterýmž několik dekanátů, a mezi nimi i farní kostel v Městci Heřmanově, postoupeno bylo od arcibiskupství pražského nově zřízenému biskupství v Litomyšli, jest nejstarší pamětí písemní.

Ke konci 14. a na počátku 15. stol. držel zboží Heřmanoměstecké Jaroslav z Opočna a z Městce, r. 1410 připomíná se však již Jan ml. Městecký z Opočna, z dějin známý ukrutník a násilník.

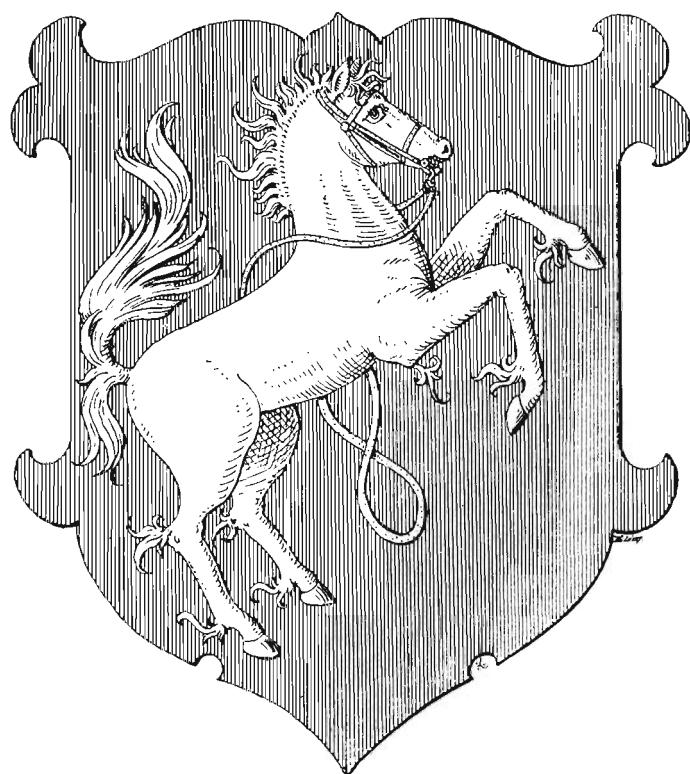
Držitelé Městce střídali se pak dosti často. Po zmíněném Janu Městeckém následoval v držení jeho syn Janek Krušina, a po něm Hynek Krušina z Lichtenburka.

V druhé polovici 15. stol. byli pány Městce Trčkové z Lípy, od nichž se dostalo Městci mnohých dobrodiní a obdarování.

Po té byli držiteli Andělové z Ronovce, z nichž Zikmundovi pro odpor Ferdinandovi I. ve válce Šmalkaldské zboží Heřmanoměstecké s příslušenstvím králi podmaněno. Po jeho smrti r. 1572. spadlo panství na korunu.

R. 1577. prodal Rudolf II. Městec bratřím Oprštorfům z Dubu a Fridštejna jako zboží zpupné a dovolil Městeckým, aby užívali mohli starého znaku svého, listu leknínového zeleného na štítě modrém na pečeti.

Oprštorfy vystřídali páni z Žerotína, po nich následovali Berkové z Dubé, hrabata Khieslové, páni z Greifenklaua, a r. 1828. koupil panství to Rudolf kníže Kinský, při jehož rodě až podnes trvá. Hrůzy války 30leté stihly Městec jako všecka okolní města. R. 1740. město utrpělo velkým požárem.

ZNAK POLENĚ.

P o l e ň,

starý městys pod Doubravskou horou v Plzeňsku, byla původně majetkem neznámého rodu, jehož praotec byl Držkraj (!194.) a synové jeho Budivoj (1194.—1213.) a Blažej.

Budivoj pak měl syny dva, Držkraje (1245.—1253.), který seděl na Švihově, odkudž také se psal, a Blažeje, který držel Polyni.

Od těchto pánu pochází asi také znak dosud užívaný, totiž stříbrný kůň ve skoku na levo obrácený na červeném štítě.

Později patřila Poleň ke hradu Pušperku, s kterýmž prodána byla r. 1548. od pánu z Rizmburka a ze Švihova (Drslaviců), Albrechta Nebylovskému z Drahobuze, jenž si vystavěl potom tvrz novou v Polyni a tam sídlil.

Následníkem jeho v držení byl Adam Nebylovský z Drahobyl (1592.) a pak synové téhož: Smil a Vojtěch († 1602.). Dalšími pány Polyně byli Chlumčanští z Přestavlk a páni z Klenového, načež František Josef hrabě Černín z Chuděnic koupil Poleň r. 1711. a připojil ji k svému rodnému panství Chuděnicům.

Kdy a kým Poleň vysazena byla za městečko. není na ten čas známo.

**ZNAK KRÁL. VĚNNÉHO MĚSTA
HRADCE KRÁLOVÉ.**

Znak královského věnného města Hradce Králové.

Staroslovné město toto čítá se k nejstarším v zemi české. Dříve samo, potom vedle Hor Kuten mělo na českém východě největší význam. Na místě, kde nyní město stojí, bývala pravotně ohrada staroslovanského hradu župního.

Hradec vysazen jest v 13. století u svobodné město královské a nově opevněn rádem západním. Při městě pak vznikl koncem věku hrad královský, na němž sídlieli úředníci královi. Purkrabství hrade-

Nejstarší pečet
král. věnného města Hradce Králové.
(XV. století.)

Pečet
král. věnného města Hradce Králové
z r. 1561.

ckého kraje bylo úřadem předním v zemi. Po smrti Václava II. vdova Alžběta obdržela věnem Hradec, Jaroměř, Vys. Mýto, Chrudim, Poličku a j., od kteréhož času všechna města tato jmenují se „věnnými“.

Alžběta, „královna hradecká“, bydlila ve Hradci po 30 let. Odtud pochází i název města „Hradec Králové“.

Po druhé stal se Hradec sídlem královny vdovy po Karlovi IV. císařovny Alžběty neb Elišky Pomoranské r. 1378., která tam sídlila do své smrti (l. 1393.).

Na počátku 15. století naklonil se Hradec ku všeobecné touze po opravě v církvi, s kterouž zároveň kráčel v horlení pro národnost českou.

Ve válce husitské zmocnil se Zikmund na čas města, ale 26. června 1420. posádka jeho byla odtud vypuzena Orebskými a od těch dob byl Hradec Král. předním ohniskem husitským.

Ač obyvatelstvo přidržovalo se ráznější strany Táborské, byla přece vláda v rukou pánu, jimž úřad purkrabský byl svěřen.

R. 1423. vládl tam Diviš Bořek z Miletínska, na němž Žižka dobyl města a kázal hrad královský zbořit, aby nemohlo z něho již panováno být. Po Žižkově smrti přidržel se Hradec Král.¹ Sirotků.

Veliká pečeť
král. věnného města Hradce Králové.

Pro odepření poslušenství Zikmundovi, přijatému za krále, byl Hr. K. r. 1436. Divišem Bořkem sevřen a obléhán, nedošlo však k pokročení jeho — bylo po dlouhém jednání docíleno smíru.

Jan Rokycana byl tam farářem až do r. 1448.

Ke králi Jiřímu stál Hradec Kr. věrně.

Velkých škod utrpělo město v letech 1409. povodní, 1509. velkým požárem.

Rok 1547. s krvavým sněmem byl Hradci stejně osudným jako jiným městům českým.

Práva a svobody dříve nabyté i zboží všechno Hradeckým jest pobráno a jen něco málo bylo časem vráceno.

Trvající vždy při víře pod obojí, musili Hradečtí po bělohorské bitvě z trestu otevřít za to město své císařskému vojsku.

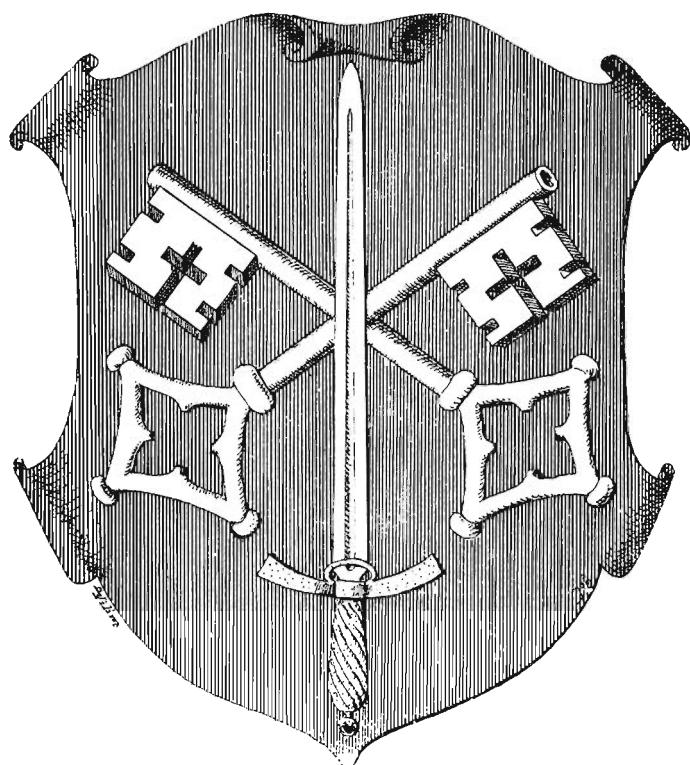
Protireformace i válka třicetiletá sužovaly město stejnou měrou.
Biskupství bylo tam založeno r. 1664.

Když r. 1766. císař Josef II. kázal opevňovati město hradbami,
proměnív je v pevnost, byla veškerá předměstí zbořena a cokoli stálé
v cestě, městské věže, chrámy atd., vše odklizeno.

Právě po stu letech (r. 1866.) ukázalo se však, že veškeré van-
dalské řádění bylo zbytečno. Nyní po zboření tisících hradeb počíná
město nově a utěšeně zkvetati a překoná v brzku dřívější rozsáhosť.

Z Hradce Kr. pocházelo mnoho znamenitých mužů. Nelze udati
určitě, kdy Hradci Králové udělen byl znak. Snad se to stalo ve 13.
století, když z podhradí župního vzniklo město.

V 15. století Hradec měl na štítě písmeno G, později českého
lva, v nejnovějším čase však stříbrného českého lva, držicího v předních
tlapách zlaté gotické písmeno G, jak na přiložené tabulce vyobrazen
jest. Někteří připisují toto písmeno králi Jiřímu, jehož počáteční
písmenu tvoří (Georgius), jiní myslí, že značí slovo „Gradec“.

ZNAK MĚSTYSE BĚLČIC.

B ě l č i c e

jest městys, položený severně od Blatné. Starodávná osada Bělčice bývala sídlem vladyk zvaných odtud „z Bělčic“ již roku 1243.

Bělčice s tvrzí při dvoře poplužním drželi potom v l. 1389. až 1406. vladyky z Lochovic, v l. 1412.—18. Markvart z Těcharovic a r. 1418. bratří z Konratic.

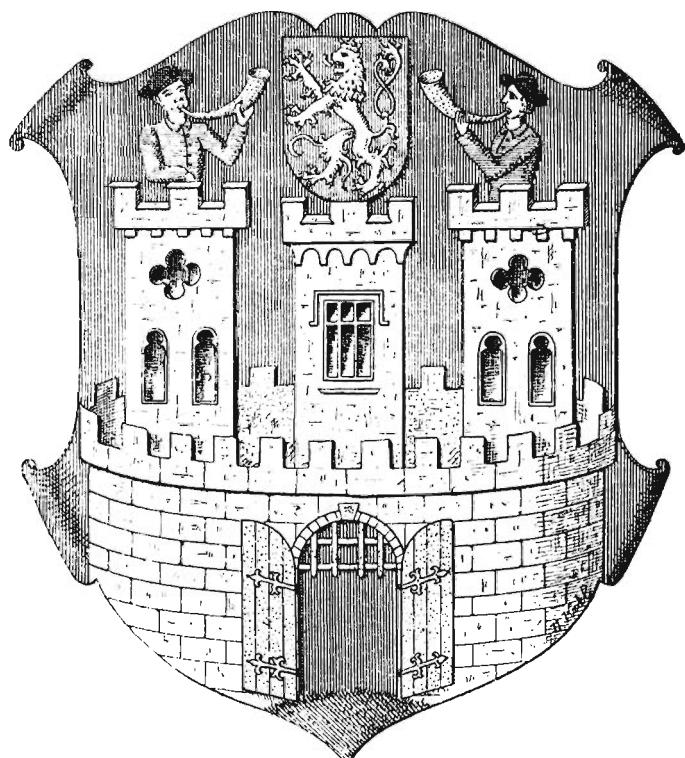
Dlouhou dobu byly pak Bělčice městečko s tvrzí a dvorem majetkem Běšinů z Běšin, od nichž přešly koupí na Jaroslava ze Sternberka († r. 1635.) a od dědiců jeho r. 1663. znova jsou prodány Alšovi Ferd. Vratislavovi z Mitrovic. Potom byly spojeny s panstvím Inářským.

Znak Bělčic, na červeném štítě dva stříbrné klíče, přeložené křížem, přes něž položen jest kolmo meč se zlatým jilcem, r. 1556. byl obnoven a nově potvrzen na přímluvu tehdejšího majetníka Václava Běšina z Běšin králem Ferdinandem I., poněvadž prý dřívější nadání a výsady městečka zničeny byly ohněm.

Tento důvod nalézáme všude tam, kde nelze dohledat se starých zpráv o nabytí znaku.

Snad oba klíče vztahují se k místnímu starobylému chrámu farnímu, zasvěcenému sv. Petru a Pavlu, a meč uprostřed znaku jest jen novým přídavkem. *)

*) Ve znakové příloze III. roč. čís. 1. stala se chyba tím, že text ke znakům: Čes. Brodu a Heřmanova Městce byl číslován: XIII. a XIV., což má vůbec odpadnouti. — *Poznámka redakce:* Meč jest asi stejně dloubo ve znaku. Jest odznakem sv. Pavla, který jím byl stat. Klíče svatopetrské nepotřebují vysvětlení. To vše potvrzuje domněnku nahoře vyslovenou, že klíče vztahují se k chrámu sv. Petra a Pavla.

ZNAK KRÁLOVSKÉHO MĚSTA ČÁSLAVĚ.

Královské město Čáslav.

První zmínky o „Čáslavi“ sahají do počátku 12. století, vztahují se však jen ku hradu vévodskému a nikoli k městu, jež poblíž

Veliké pečetidlo stříbrné města Čáslavě ze XIV. stol.
(Skutečná velikost.)

hradu založeno bylo teprve králem Přemyslem II., a bohužel, jako i u jiných nových měst osazeno bylo Němci.

Války husitské jako jinde i městu Čáslavi prospěly, zbavivše je nadvlády německé. Od času, kdy město poddalo se r. 1421. Pražanům a straně kališnické, stalo se ryze českým a zůstalo takovým i na dálé až podnes.

Roku 1424. zemřelý Jan Žižka byl pohřben v kostele čáslavském; odpočíval tam však pouze do r. 1623, kdy kosti jeho rozmetány byly za návštěvy Ferdinanda II. V Čáslavě konány známé sjezdy pánův a vladyk v letech 1440. a 1441. jednajících o mír zemský, r. 1483. byl tam pak sněm zemský.

Utěšený blahobyt, vzniklý po válkách a nepokojích 15. století, porušen byl velikým požárem r. 1522., jenž zničil skoro celé město.

Nová pohroma stihla město sotva zotavené znova roku 1547. konfiskací všech statků nemovitých, stejně jako veliký počet jiných měst českých. Ještě krutěji však postiženo město Čáslav po bitvě bělohorské odebráním všech statků obecních, jež byly odprodány paní Trčkové.

Jest to, bohužel, kapitola, opakující se té doby u všech měst českých.

Od útrap války 30leté a vyplenění města Švédy nezůstala ani Čáslav ušetřena, sdílejíc stejný osud ostatních měst království Českého.

Malé pečetidlo stříbrné města Čáslavě
ze XVI. stol.
(Skutečná velikost.)

Jakoby se město toto nemělo nikdy již vzpamatovati z tolika pohrom, upadlo v nové útrapy a svízele za války 7leté, zejména v letech 1742. a 1757. se strany vojska pruského.

Avšak poloha města v kraji velice úrodném, statečná mysl a píle obyvatelstva přispěly k tomu, že město znova zase se vzmohlo nejen na nebývalý stupeň blahobytu, nýbrž i všeestranně tak vzkvetlo, že co se týče pokročilosti a statečnosti občanské, může čítáno být k nejpřednějším obcím staroslovanského království našeho.

Podrobné dějiny města sepsal a vydal r. 1874. prof. A. Sedláček.

Ve znaku, uděleném město nepochybňě zakladatelem jeho králem Přemyslem II., vidíme kromě jiného dva hlásné na postranních věžích.

Jim podobné shledáváme jen ještě na nejstarší pečeti Menšího města pražského dle opisu zvaného „novým městem“, též z doby Přemyslovy. Veliké pečetidlo, jehož otisk podáváme, jest stříbrné, opatřené řetězem k zavěšení a má dle všech známk původ svůj ve století 14.*)

Pečet menší s českým lvem, na štítu zdobeném korunou, řečenou „z děnou“, též „cihlovou“, sahá původem svým do 16. století. Tato koruna jest nejpřpadnější ozdobou znaku města hrazeného.

*) Archaeologické příspěvky z Čáslavska. Rady I. ses. 1. Klim. Cermák : Nejstarší pečet m. Čáslavé. Tamže, jakož i v Památkách archaeologických a místopisných. XII. 1883. str. 234. jest vyobrazení její.

ZNAK MĚSTA VLACHOVA BŘEZÍ.

Březí Vlachovo, město.

Březí Vlachovo bylo koncem 13. století v držení vladyk, jmenovaných odtud z Březi.

Asi po stu letech přešlo v majetek rodu pána Malovců. Po jednom členu tohoto rodu, Vlachovi, pojmenováno Březí „Vlachovým“ (roku 1415.). V nepokojích 15. století bylo vypáleno a přetrpělo mnoho svízelů.

Roku 1538. bylo Březí Vlachovo povýšeno na městečko a obdarováno znakem v předu vyobrazeným.

Jakkoli se píše, že na štítu modrému jest kozel barvy šedé, dlužno jej mítí správně za stříbrnýho, poněvadž barva šedá není barvou heraldickou a může jen nahrazovati stříbro tam, kde se neužívá kovů při malbě znaku. Důsledně pak nemohou být rohy a kopýtna kozlova jiná, nežli zlatá, rozdílná od zvířete i štítu.

Potom přešlo Březí Vlachovo v držení Jana ze Vchynic a pak Jakuba Černína z Chudenic.

Později získal městečko kupí Jindřich Žakavec ze Žakavy, a od syna téhož rovněž kupí zase Leopold hrabě z Millesimo. Rozšířené panství, příkoupením několika okolních statků, přešlo znova kupí na Matyáše svobod. pána z Vunšvic a s toho r. 1680. na Gundakara z Ditrichšteina, v jehož rodu se udrželo až do vymření po meči r. 1858. Nynější majitelkou panství jest vdovělá hraběnka z Herberšteina, roz. z Ditrichšteina. Březí Vlachovo povýšeno bylo na město r. 1868.

ZNAK KRÁL. VĚNNÉHO MĚSTA VYSOKÉHO MÝTA.

DLE MAJESTÁTU KRÁLE VLADISLAVA II. (1471.)

Královské věnné město Vysoké Mýto.

Napsal professor *Vratislav Votrubec*.

O znaku města Vysokého Mýta i jeho vývinu poučuje nás úplně latinský list pergamenový, chovaný v městském archivu, jenž v podstatě toto praví:

„Vladislav, z boží milosti král český . . . Poněvadž tedy jménem starších svrchu jmenované obce Vysokého Mýta . . . na nás pokorně

Nejstarší pečeť Vysokého Mýta.

bylo žádáno, abychom z milosti královské štíty neb odznaky jejich, jež dosud na pečetích, korouhvích a jinde, kde toho potřeba žádala, nosili, totiž draka na štítě, zlepšiti, okrášliti a ozdobnějšími učiniti ráčili . . . z moci královské štíty a odznaky jmenované obce Vysokého

Mýta, které na pečetích a praporech dosud nosili, totiž draka na štitě, zlepšujeme, okrašlujeme a touto listinou naší činíme ozdobnějšími, znamenitějšími a vznešenějšími, ke draku svrchu řečenému jim přidávající obraz sv. Jiří, na koni sedícího v té postavě a poloze, aby totiž štit byl barvy červené, na němž jest obraz sv. Jiří ve zbroji lesklou oděný, na koni bílém sedící, s kučeravými vlasy, v levé ruce uzdu držící pozlacenou, v pravici pak kopí, kterým, jak se spátruje, draka pod nohama koně ležícího hrdlem probodává; třmeny a ostruhy

Polepšený znak kr. věnného města Vys. Mýta
dle majestátu krále Vladislava II. (1471.)
Dle kresby prof. Vrat. Votrubce.

má podobně pozlacené a kol hrudi štit modrý neboli blankytný, na němž zlatý kříž se spatřuje, tak jak malba v tuto listinu naší vložená jasněji ukazuje.

... Dáno v Praze, dne 20. měs. října l. P. 1471. vlády naší roku prvního.“

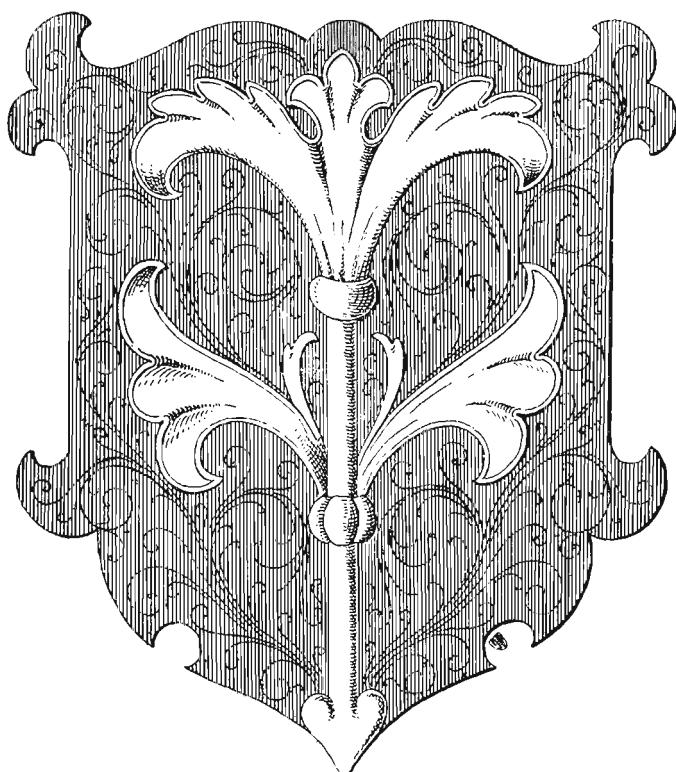
Prvotní znak byl tedy drak, jak o tom svědčí i nejstarší pečeť, jejíž původ možno hledati v době založení města Přemyslem II. kolem r. 1265. Z pečetidel dosud zachovaných jest však nejstarší t. zv. stříbrná pečeť, nesoucí již obraz sv. Jiří.

Mýto bylo též v počtu oněch měst, jež byla dáná v zástavu králově české, Alžběté polské. Od té doby datuje se počátek vždy tak jmenovaných měst věnuých (dosud potvrzuje na př. děkana královna).

První obyvatelé města byli Němci, ale již za Karla IV., kdy Vys. Mýto vyvaděno bylo zároveň s Hradcem a jinými r. 1333. z rukou panstva, zastoupen byl v městě silně i živel český, jenž konečně za válek husitských město zúplna opanoval. Od válek husitských hlásilo se obyvatelstvo ke straně pod obojí, až r. 1626. přinuceno jest obrátiti se ke katolictví.

Původní opevnění města zlepšováno a opravováno bylo ještě na počátku 30leté války. Ale město při prvním objevení se král. komisařů bez odporu slíbilo věrnost a poddanost. Utrpení, které nastalo, dobře ilustrují mnohé zápisu v knihách městských. Od 18. list. r. 1620. do 16. září r. 1622. činily kontribuce a outraty na lid vojenský obcí mytskou zapravené 178.099 zl. Od 13. list. r. 1622. do konce července r. 1623. vydáno na „vychování obou kompanií kníž. Saského“ 69.516 zl. Následky toho, jako všude jinde, se dostavily. Roku 1625. jest v městě usedlých osob ještě 320, v r. 1640. toliko 27.

Na naše časy zachovaly se z bývalého opevnění hlavně 3 věže, při dvou z nich i původní brány s menší věžkou po druhém boku. Kromě těchto památek staviteckých z dob Přemysla II. honosí se město krásným gotickým kostelem sv. Vavřince, jenž sice také zároveň s městem byl stavěn, ale požárem r. 1461. tak utrpěl, že nynějším vzhledem svým ukazuje na 15. století. Co pak na kostele požár města r. 1774. a oprava po té následující zkazily, to nynější správou města hledí se napravit.

ZNAK MĚSTA LITOMYŠLE.

DLE PEČETI ZE XIV. STOLETÍ.

Litomyšl, město.

Stejně jako při mnohých jiných městech českých stával i na místě nynějšího zámku litomyšlského prvně hrad župní „Liutomysl“, o němž kronikář Kosmas zmiňuje se při r. 983.

Uvnitř hradu stával palác knížecí, a při něm kostel sv. Klimenta.

A)

B)

Pečeti města Litomyše.

A) ze 14. století,

B) z 15. století.

(Skutečná velikost.)

Po vyhubení Slavníkoveců, jimž Litomyšl náležela v nejstarší době, připadl hrad ke konci 10. století knížeti, zůstav sídlem župním až do času zakládání měst Přemyslem II.

Klášter Benediktinů byl tam založen již r. 1098. Břetislavem II., jakož i kostel Panny Marie, hojně nadaný županem Domaslavem.

Roku 1141. byli do kláštera uvedeni na místě Benediktinův Premonstráti.

Hojných svobod nabyla nové město v letech 1259. a 1263. od svého zakladatele Přemysla II., který město vysadil právem německým.

Roku 1344. založeno bylo v Litomyšli biskupství na ten spůsob, že Karel IV. učinil opata Jana prvým biskupem a mnichy povýšil na kanovníky; nemělo však dlonhého trvání, neboť zaniklo již ve válkách husitských rozebráním statků k němu náležitých.

Poslední biskup Albrecht držel se na hradě a v klášteře proti hejtmanu Pražanu Diviši Bořkovi z Miletínska, jímž se Litomyšl podala, až do r. 1425. Pod Prokůpkem, jemuž Diviš po té město vzdal, byl hrad od Sirotků dobyt a i s klášterem pobořen. Po té měl Litomyšl Janík z Vedenic až do své smrti v bitvě u Lipan (r. 1434), načež se jí hněd zmocnil Vilém Kostka z Postupic, zabav zároveň biskupské statky, Brandýs n. O. a Lanškroun.

Něco přes sto let držel rod pána Kostků město Litomyšl se zmíněnými statky, až vše bylo zabaveno Bohušovi Kostkovi z Postupic pro odboj proti Ferdinandovi I. r. 1547.

Později bylo zboží litomyšlské v různých sumách v zástavním držení nejprve bratří ze Šenaichu, pak Jaroslava z Pernšteina a Václava Haugvice z Biskupic, r. 1567. zase pána z Pernšteina, až konečně Ferdinandem II. postoupeno bylo právem dědičným Vratislavovi ml. z Pernšteina.

Po smrti téhož pána, jímž slavný rod Pernšteinský po meči vymřel, střídali se v držení Litomyšle nejprve sestra jeho Febronie, od r. 1645. pak strýc její Václav kníže z Lobkovic, pak zase Maximilián z Trautmansdorfu, který panství litomyšlské stížil svěřenstvím arcit ne na dlouho, neboť již vnuk jeho František Václav z Trautmansdorfu zemřel r. 1753. bez mužských potomků.

Jedna ze tří dcer jeho, Josefa, převedla panství v držení rodu hrabat z Valdšteina, z něhož v nejnovější době přešlo koupí v majetek knížete z Thurn-Taxise.

Za vlády Kostků vzkvetlo v Litomyšli učení bratrské až do toho času, kdy po r. 1548. nastalo pronásledování jeho.

Že ani Litomyšl ušetřena nebyla od útrap války třicetileté, netřeba zvláště připomínati; tak r. 1635. celé město vypáleno bylo a r. 1643. musilo zaplatiti Švédům značné výpalné.

Ve válce sedmileté sužovalo město vojsko pruské, r. 1781 rádila tam povodeň z průtrže mračen a r. 1814. veliký požár.

Město Litomyšl stihly všechny možné druhy neštěstí a nehod, z nichž se město vždy zase zotavilo a v nejnovějším čase nad pochybení znova zkvetlo.

Dle přiloženého vyobrazení pečeti na listině chované v archivu místodržitelském. měla Litomyšl původně ve znaku svém květinku

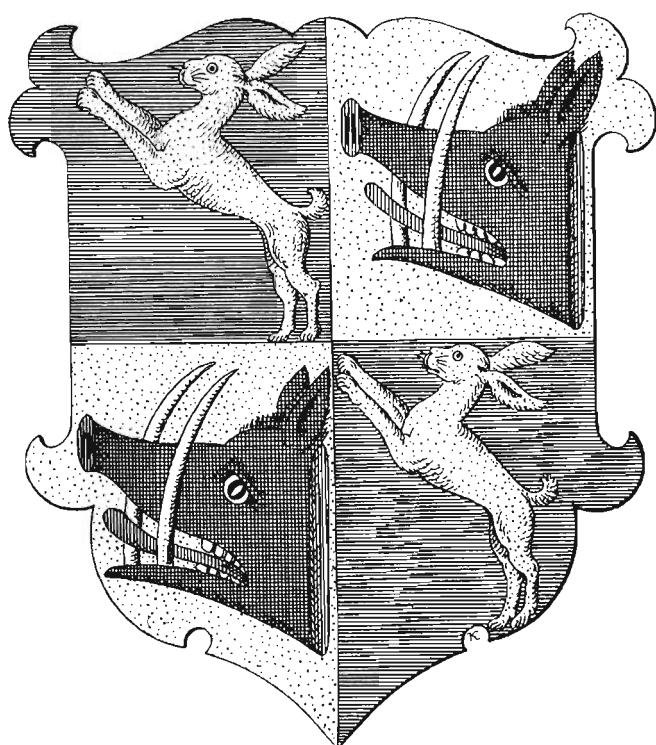
podobnou oné, již Jitka manželka Václava II. drží v ruce na pečeti své z r. 1292. Trojhranný tvar pečeti i stylisace obrazce znakového, připomínající sloh románský, poukazují zřejmě k tomu, že pečeť ta pochodí z doby nejdávnější, v níž pečeti měst českých se vyskytuje, totiž za panování Přemysla II.

Jak se vytvořila lile řečená dvojitá během doby z jednoduché květinky, již město Litomyšl má nyní ve znaku, znázorňuje pečeť druhá, na níž zcela zřejmě se jeví již částečné pozměnění a přechod k pozdější formě znakového obrazce.

Jako jiná města česká, tak i Litomyšl vzkvétá očividně; pěkný důkaz pokročilosti podala Litomyšl výstavou národopisnou a průmyslovou, pořádanou r. 1894. Tam se ukázalo, jak bohatý jest Litomyšlsko památkami, jež sbírá a zachraňuje musejně spolek v Litomyšli.

Z památek litomyšlských připomínáme jen známý gradual, iluminovaný Matoušem Ornysem z Lindperku.¹⁾

¹⁾ Památky archaeologické XI. 59. a XIV. 166. Výroční zpráva c. k. stát školy střední v Litomyšli za r. školní 1887. — Zmínu o pohromách, jež stihly město, doplňují Památky arch. XV. 475: Požáry v městě Litomyšli.

ZNAK MĚSTA BUDYNĚ NAD OHŘÍ.

Budyně nad Ohří, město.

Dle dějepisné práce *Antonína Jandy*, učitele v Budyni.

Dnešní Budyně stojí na jedné z nejstarších osad českých. Česká knížata měla v Budyni svůj hrad, kde sídlil i župan kraje řípského.

Dějepisné zprávy o Budyni datují se z r. 1173., kdy král Vladislav I. vymínil si požitky z panství budyňského. Za prvních králů z rodu Přemyslova vysazena byla Budyně právem zákupním a stala se městem.

Jak Přemysl I. tak i Přemysl II. sídlili začasté v Budyni. Král Václav II. vydal Budyňským pergamenovou listinu (zachovanou) r. 1302. na vyměření pozemků.

Roku 1310. koncem měsíce října přitáhl do Budyně král Jan s Eliškou. Odtud odtáhl k Nymburku.

Roku 1316. na jaře vytáhl král Jan k Budyni, odkudž protivná strana velice škodila na statcích krále a jeho věrných pánů. Také Pražané poslali pomoc králi a po společném úsilí a několika bojích zámek konečně dobyt. Maje neustále peněz zapotřebí, upsal král r. 1321. Budyni Jindřichu z Valdenburka a Albertu, purkrabí v Sičníku ve 2000 kopách gr. pr. Roku 1336. koupil Zbyněk Zajíc z Valdeka od krále Jana hrad Klepy a Libochovice, a téhož roku vyměnil král Jan panu Zbyňkovi též Budyni za hrad Žebrák, čímž Budyně přešla od komory královské do rukou slavného rodu pánu Zajíce z Hazmburka, který měl v držení toto panství po 277 let.

Páni Zajícové udělili Budyňským mnohé výsady a veliká obdarování, jakož o tom svědčí 14 darovacích listin, chovaných na radnici. — Panu Janu Zbyňkovi z Hazmburka byla Budyně se všemi ostatními statky pro dluhy r. 1613. prodána a ukoupena p. Adamem ze Šternberka za 150.000 kop mfs. grošů.

V rodině pánů ze Šternberka neudržela se Budyně dlouho, neboť již r. 1676. Václav hr. ze Šternberka byl nucen Budyni pro dluhy opět prodati, a to hraběti Gundakaru z Dietrichsteinů.

Posledním držitelem Budyně z rodu Dietrichsteinů byl kníže Josef, zemřelý r. 1858. Po něm zdědila Budyni s Libochovicemi dcera téhož, provdaná za hraběte z Herbersteina.

Město vytrpělo mnoho svízelů jak pohromami válečnými, tak velikými požáry.

Při požáru, založeném r. 1759. Prusáky, vracejícími se od Kolína, vyhořelo celé město s kostelem a zámkem, který zůstal od té doby v rozvalinách.

I ve válkách Napoleonských nebylo města ušetřeno a jest nyní po tolika ranách osudu schudlé. Znak byl městu udělen nepopíratelně od prvních jeho majetníků z rodu pánů Zajícův, asi ve 14. století, a srovnává se úplně se znakem toho slavného rodu.

V 1. a 4. modrém poli čtyrceného štítu spatřuje se zlatý zajíc ve skoku, v 2. a 3. zlatém poli černá kančí hlava, znak to „Buziců“, k nímž páni Zajícové náleželi.

V pískovci tesaný znak městský s přílbou a klénotem (křídly) dříve na „pražské bráně“ umístěny, zachoval se podnes.

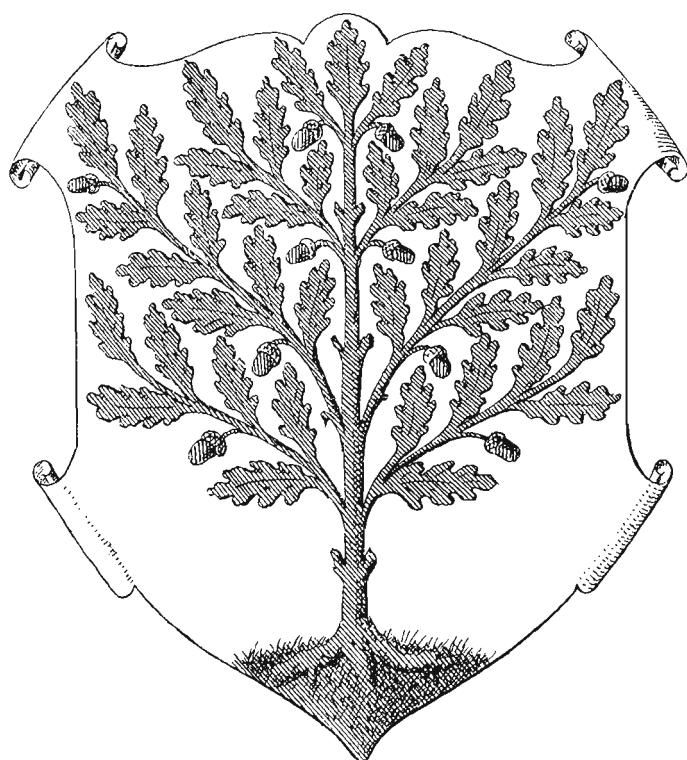
Velká pečeť města Budyně.
(16. století.)

Pečetidla zachovala se dvě, obě stříbrná s řetízkou.

Přiložené vyobrazení znázorňuje pečeť větší ze 16. století.

Křížek ve 4. poli pod zajícem jest prý památkou na pouť do Jerusalema a Egypta, kterou pan Jan z Hazmburka podnikl kožem r. 1520. a ze které přivezl Budynským na památku mladého krokodila dosud pod radnicí chovaného.

A. Janda, učitel v Budyni vydal r. 1891. svým nákladem „Podrobné dějiny města Budyně n. O.“ s opisy starých listin.

ZNAK MĚSTA ČESKÉHO DUBU.

Dub Český, město.

Chval či snad Havel, vnuk Heřmana, řečeného Černého, maršálka knížete Soběslava II., přivolal na své dědictví podještědské řád rytířů sv. Jana Jerusalemského, Maltézy, a založil prý pro ně klášter ve Světlé a obdařil je touto krajinou. Komenda tato nebyla však zřízena v nynější vsi Světlé, nýbrž na místě nynějšího zámku v Českém Dubu, blízko vsi Dubu, kde bylo před tím asi pusto; při klášteře vznikl chrám sv. Ducha a snad i větší osada (nebyla-li již dříve). Konvent a osada při něm zvaný jsou Světlou. Světlé pod Ještědem, kdež je chrám sv. Mikuláše, řečeno na rozdíl Stará Světlá. Časem počalo se říkat Nové Světlé Dub, kterýž název potom zobecněl. Ves Dub dostala pak jméno Dubu Starého. Nynější město Dub Český nazývalo se tedy prvotně Světlou, a to až do poloviny 14. století.*)

Roku 1436. byl Dub, město a klášter s hradem Krucemburkem zastaven Janu Čapkovi ze Sán, hejtmanu táborskému.

Když r. 1468. dne 29. května Slezané, nepřátelští králi Jiřímu vpadli do Čech, utrpěli i Český Dub od nich ve dnech 30. nebo 31. května.**)

Pak se v držení střídali Mikuláš Berka z Dubé, Jan z Vartemberka, rod pána z Oprštorfu a pan Smiřický ze Smiřic.

Po něm nastoupil Albrecht z Valdštejna a přivítal Dub ku vévodství Fridlandskému. Po smrti vévody Fridlandského darován Dub hrab. z Isolanu.

Dědička téhož, dcera Regina, byla abatyší řádu sv. Augustina ve Vídni i darovala panství Dub svému klášteru, po jehož zrušení za císaře Josefa II. připadl náboženskému fondu.

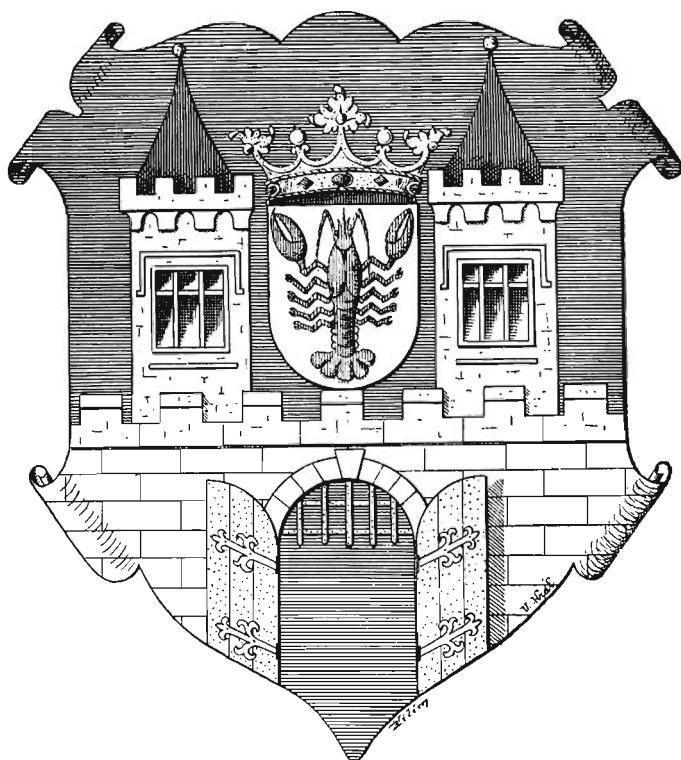
Od tohoto přešel r. 1838. koupí na knížete Rohana.

Zámek vyhořel r. 1858. a byl po té rozmeten. Dub Český užívá znaku mluvícího, totiž na stříbrném štítu zeleného dubu, heraldicky stylisovaného.

Není známo, kdy a kým znak byl udělen městu, a jest domněnka, že se vytvořil z potřeby a prodlením času nabyl mlčky uznání, ale jest též možno, že byl darován městu panem Berkou, který se psal odtud z Dubu (Dubé). Pozoruhodna jest poznámka ve článku p. Šimákovu (str. 60 v dokladech sub 3.) uvedená při l. 1249., dle níž na pečeti Havla z Lemberka vyobrazen je kromě znaku Havlova i strom, což může být v souvislosti s nynějším znakem městským.

*) Vyňato ze článku J. V. Šimáka „Nejstarší paměti města Dubu.“ Časopis Společnosti I. 59.

**) Tamže 76.

ZNAK KRÁL. MĚSTA RAKOVNÍKA.

Královské město Rakovník.

Jako u většiny starých měst českých, tak i u Rakovníka nelze určiti, kdy a kým byl založen.

Roku 1119. opevněn byl v trhu „Rakovníku“, sousedícím s Rokytnem, na ochranu lidu z okolí tohoto kostel vysokou zdí a hlubokými příkopy.

Zprávy ze druhé polovice 13. století dosvědčují, že již tenkráte byl Rakovník sídlem dekanátu a cudy stejného jména.*)

Rakovník zůstal pak městem krajským i když župy přeměnily se v kraje.

Městský úřad skládal se z rychtáře, 12 konšelů a radního písáře a byl nadále podřízen hradní správě křivoklátské. Nejsou tedy správné listiny úřední z té doby, kladoucí Rakovník mezi města královská, z nichž omylem ten přešel i do Palackého dějin. Byl Rakovník nepochybně tou dobou jako opět po válkách husitských v odvádění dávek zemských i jiných povinností nejednou srovnán s městy královskými, než v právech zůstal dlouho ještě městem čistě hradským.**)

Že výsady a práva královského města Rakovníka pochodí z doby staré, dosvědčuje listina krále Jana z r. 1319., již tento potvrzuje kromě nových i všechna dřívější práva a nadání, udělená od svých předchůdcův městu. Majestát ten tvoril pro Rakovník základ osobní svobody a samosprávy.

Nástupci Janovi ničeho na něm neměnili, nýbrž buď jej obnovili, zlepšili nebo rozhojnili.

Obyvatelstvo Rakovníka naklonilo se záhy k učení Husovu, což mu kromě jiných útrap přineslo četné svízele válečné a pohromy. Rakovník, někdy město královské, upadl za válek husitských v podstatnosť hradu křivoklátskému.

Král Ladislav potvrdil r. 1454. městu Rakovníku dávné jeho výsady, jimiž bylo obnoveno: a) „právo míle“, t. j. zřizování jiných pivovarů bylo v okolí zakázáno, b) právo starého města pražského, c) libovolné řízení se statky svými za živobytí nebo při smrti, d) sbírání a lámání vývratů, souší, chraští, suchých větví v lesích křivoklátských „podle dávného obyčeje předkův“ — „ale nikoliv stromů vyvracení“, e) volba vlastního soudce, leč povinen byl hradnímu hejtmanu po svém zvolení se představit, a f) popravování nad men-

*) Vždyť již r. 1233. setkáváme se s názvem „provincia Racovicensis“. **) F. Levy: Dějiny královského města Rakovníka. V Rakovníku 1896., str. 18.

šími zločinci, při čemž náklad soudní a popravní nésti bylo tomu, koho byl poddaným.*)

Uvedené již „právo měle“ městskému pivovarnictví prospělo nemálo, jež se znamenitě povzneslo. Pivo rakovnické požívalo tak chvalné pověsti, že dalo podnět k nápisu do pamětní knihy: Unus papa Romae, unus portus Anconae, una turris Cremonae, una ceres Raconae.

Pečeť král. města Rakovníka ze XIV. století.
(Skutečná velikost.)

Za klidné vlády Ladislavovy a v prvých letech panování Jiříka z Poděbrad vracel se blahobyt do Rakovníka. Jiří z Poděbrad, zastance měst proti šlechtě, potvrdil městu výsady r. 1459. dne 2. listopadu, jakoby pocházely od něho samého, „aby Rakovnickým snad něco, co v nadáních předků našich dosud vysvětleno nebylo, předstírat se nemohlo.“ **)

*) Tamže.

**) Tamže: str. 19.

Když „jednota panská“ zdvihla žalobu proti králi, že nezachovává svobod zemských, a mezi odpadlými od krále byl i sám hejtman kraje rakovnického a žateckého, Rakovničtí zůstali králi věrni a pomocí svou ochotně „nad svú povinnosť“ se přihlásili, začež obdrželi po vánocích r. 1466. majestát, vyštený městu v Praze, 9. prosince „za vytrvalou a obětavou přichynlosť Rakovníka“. Po skončené válce s Matiášem, králem uherským, dovolil král Rakovnickým, aby „město své zděmi, vězni i branami zděnými uzavříti a ohraditi směli na způsob jiných měst hraničních, a užívali těch všech a všelijakých svobod, práv, zvyklostí a milostí, jichž jiná taková města v království

Pečeť král. města Rakovníka z XV. století.
(Skutečná velikost.)

Českém užívají, buďto z navyklosti neb z práva a jim ve všem byli rovní.“ Proto čteme Rakovník již v berním seznamu měst královských z r. 1471.*) Nastaly mu lepší časy.

Věrné služby prokázal Rakovník Ferdinandovi I. proti Turku; přísný panovník tím více pak oblíbil si město, když mu zůstalo věrno r. 1547. Rakovničany odměnil tím, „že směli piva svá v městech pražských vystavovati a posudné od nich jen dle sněmovního usnesení mělo být vybíráno.“ **)

Majestátem císaře Rudolfa z r. 1588. povýšen byl Rakovník na město svobodné třetího stavu.***)

*) Tamže: str. 20, 21.

**) Tamže: str. 86.

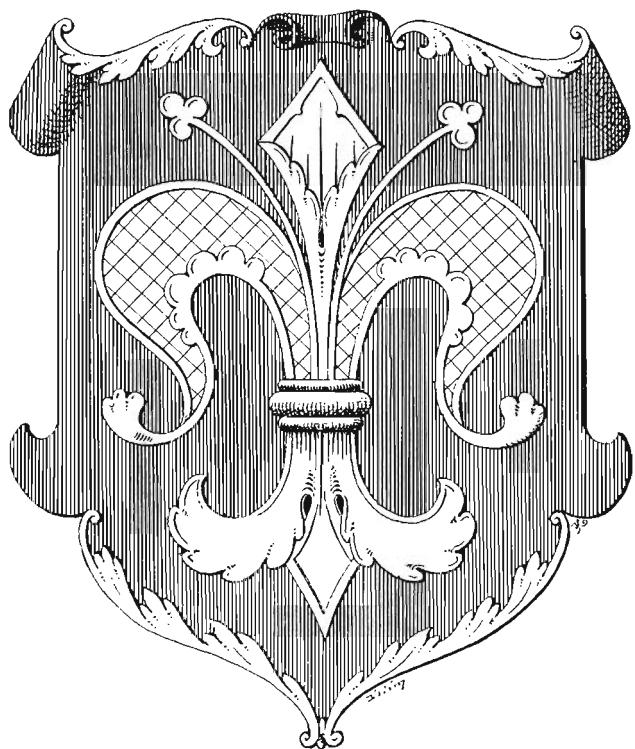
***) Tamže: str. 99, 100.

Za bouřlivých let války třicetileté utrpělo i město Rakovník. Než ani doby potomní nepřivedly městu léta spásy. Rakovník vzpamatoval se teprve v našem století ze všech běd, útrap a pohrom.

Ač mor i několik požáru zle zuřilo ve městě, zmohlo se časem přece tak, že nyní právem může se čítati k nejpokročilejším.

Znak byl městu ne udělen, nýbrž jen potvrzen králem Vladislavem r. 1482., neb týž lze viděti již na pečeti ze 14. století, tudíž dávno před tím.

Štít znaku jest modrý, na něm stříbrná zed s otevřenou branou, opatřenou zlatou mříží padací. Za zdí vystupují dvě stříbrné věže s červenými střechami, mezi nimiž uprostřed na cimbuří spočívá stříbrný štítek s červeným rakem pod zlatou korunou královskou. Zed s branou a věžemi jsou příslušenstvím znaků městských vůbec, dávají těmto jich ráz, a teprve další označení, jako zde korunovaný štít s rakem, poukazují k tomu, že to znak jistého města, v tomto případě královského města Rakovníka, neboť je sice s věžemi a zdmi velice mnoha měst, ale červeným rakem na stříbrném štítku se nemůže vykázati žádné kromě Rakovníka.

ZNAK MĚSTYSE ČECHTIC.

Čechtice, městečko.

Čechtice ($2\frac{1}{4}$ hodiny severovýchodně od Dolních Kralovic) jest bývalé rodné sídlo vymřelého rodu vladyk, příslivých se odtud z Čechtic. K roku 1318. připomínají se Jindřich a Vojslav, bratří z Čechtic a Slavek z Čechtic. Městečko toto mělo již r. 1350. svůj vlastní kostel.

Po původních majetnících nastoupil r. 1370. rod Tluksův z Buřenic, přizvaný odtud též z Čechtic. Bohuslav z Čechtic složil známou písni „Kdož jste boží bojovníci“. Po válkách husitských bylo městečko s tvrzí v držení Jana z Kralovic.

Jednoho času byly Čechtice příslušenstvím Konipasu a r. 1461. bradu Kamene, jež držel Jan ze Smilkova. Po smrti téhož po r. 1464. přešly Čechtice v držení bratří Jana a Přibíka Netvorských z Březí a po nich následoval Štěpán Střela z Rokyc a na Křivsoudově, ke kterémuž odtud patřily. Přičiněním jeho obdrželo městečko právo na 4 výroční trhy od císaře Rudolfa II.

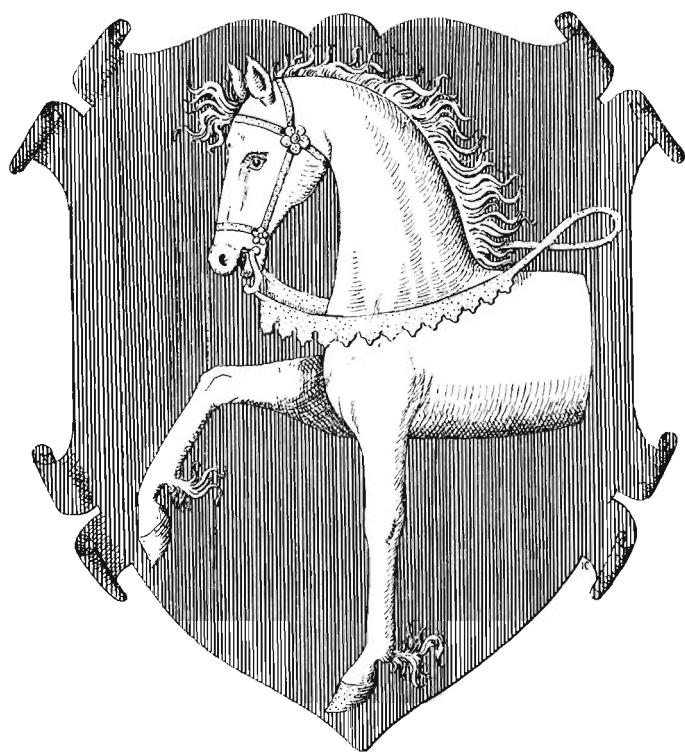
Syn Štěpánův Jindřich obdařil Čechtice novými výsadami a úlevami, vymohl jim právo soudní a hrdelné, a vedle jiného osvobodil je od roboty; poněvadž se však súčastnil povstání stavovského, propadly Čechtice konfiskaci a byly prodány Hugovi z Halleweilu, jehož mladší syn Jakub Leopold r. 1656. vystavěl zámek čechtický znova.

Čechtice od r. 1580. byly spojeny s Křivsoudovem, ale r. 1650. byly od něho zase odděleny.

Sluší ještě připomenouti, že ve válce 30leté Čechtice velmi byly sužovány vojskem a skoro zničeny drancováním a vypálením. Roku 1672. koupila Čechtice i Křivsoudov Johanna Barbora Eusebia, hraběnka z Careto Millesimo, rozená ze Ždár, paní na Pacově, ale od ní přešly koupí zpět na F. Ant. Jos. hrab. z Halleweilu r. 1694. Nedlouho potom r. 1702. koupil je od tohoto Jan Leop. Donát hrabě z Trautsonu a Falkensteinu. Když hrad Křivsoudov vyhořel r. 1715., přeložil Trautson sídlo své na zámek v Čechticích. Hrabě Trautson, r. 1711. povýšený na knížete, prodal rozsáhlé statky své, mezi nimi i Čechtice r. 1766. K. Jos. hraběti Palmovi z Gundelfingen, v jehož rodu se udržely až do r. 1844., kdy byly prodány ve veřejné dražbě Vilému knížeti z Auersperků.

Znak: na červeném štítě stříbrná lilia heraldická, udělen byl městečku panem z Kralovic jehož znakem též byla.*)

*) O Čechticích viz ve Vlasákově Bibliotéce místních dějepisův: Okres Dolno-Kralovický v Čáslavsku. 1884. str. 45.—53.

ZNAK MĚSTA HLINSKA.

(TÉŽ PARDUBIC).

Hlinsko, město.

Napsal J. U. Dr. K. V. Adámek.

Hlinsko, *) starobylé město okresní na Ohebce čili Chrudimce, má stejný znak s Pardubicemi. V některých pečetech města Hlinska jest nad znakovým štítem koruna, v jiných jest štít bez koruny.

Nejstarší pečeť Hlinska se nezachovala.

Ze známých pečetí jest nejstarší kruhovitá pečeť, v níž je štít znakový bez koruny. Kolem štítku je trojoblouková obruba a dokola

Nejstarší pečeť města Hlinska z r. 1583.

nápis: SIGILLVM * OPPIDVLI * HLINSKI * Pečetidlo bylo zhotoveno před r. 1583., není zachováno.

Častěji než tato pečeť vyskytá se elipsovité pečeť, jež má uprostřed v elipsovitém znaku přizdobeném postranními okrasami vyrytu půl koně s hlavou v levo nadzdvíženou v poli kolmě čárkovaném. Nad štítkem jest koruna a pod ním i po jeho stranách nápis: SIGIL:

*) K. Adámek: K dějinám Hlinska a okolí, K. Adámek: Chrudimsko, K. V. Adámek: Paměti o školách v okrese hlineckém. Viz též stati K. Adámkova v Poslu z východních Čech, v Památkách archaeologických a j.

OPPIDI HLINSKO 1612. Pečetidlo není zachováno a bylo později spravováno, neboť „šrafování“ vyskytá se na pečetích měst našich teprv po r. 1623.

Pečeti z r. 1615. jsou 2: jedna elipsovité má štit bez korunky s koněm a dokola nápis: SIGILLUM · OPIDI · HLINSKO · 1615 · a druhá kruhovitá větší má štit znakový bez korunky a dokola nápis: SIGILLVM · OPIDVLI · HLINSKO 1615. Pečetidlo této jest v městském archivu.

Z roku 1714. jsou dvě pečeti: elipsovité pečeť s nápisem SIGILLVM · MESTIS · HLINSKI · 1714. se znakem městským bez

Pečeť města Hlinska z r. 1615.

Pečeť města Hlinska z r. 1714.

korunky a kruhovitá pečeť s nápisem SIGILLVM · MESTIS · HLINSKI 1714 · s městským znakem bez korunky. Obě tato pečetidla jsou v městském archivu.

Kromě pečeti z r. 1821. jsou 3 razítka a nová pečeť.

Nejstarší zpráva o okolí Hlinska jest z r. 1242. (o lese Slubickém, silva Zlubichki).

O hlineckém soudě jest nejstarší zachovaná zpráva z r. 1303. Tehdy Beneš z Vartenberka postoupil Mikulášovi a jeho potomkům soud rychtářský s třetím penízem ze všech vin soudů malých i velkých, půl třetího lánu rolí svobodného, svobodnou krčmu, svobodnou lázeň, svobodné krámy masné i chlebné, dva muže svobodné k tomu soudu přináležející. Kdo sobě ženu pod jeho soudem chtěl bráti, byl po viněn nejprve rychtáři dáti měřici ovsa a dvě slepice. Rychtář vybíral berní. Zločinec v obvodu jeho soudu nalezený měl pod jeho soudem, ne někde jinde, ale toliko v Hlinsku býti trestán. Vsi Vitanov, Studnice, Přerostlé, z té strany vody řečené Blatna, i z té strany sedliska s vsí před Hlinskem do soudu předrečeného „s plným právem mají náležet.“

Jest pravděpodobno, že Hlinsko druhdy bylo samostatným statkem, jenž teprv později (zajisté však před rokem 1392.) se zbožím

rychmburským byl spojen. V přiznání z r. 1413., že Arnošt Flaška z Rychmburka na Rychmburk hrad, Skuteč městečko, Hlinsko tvrz a městečko a j. přijal v pravý spolek Čeňka z Veselé a z Vartemberka, Střížka z Koloděj a Václava Freuchera z Paběnic, výslovně se rozlišuje to, co k Rychmburku a co k Hlinsku přísluší.

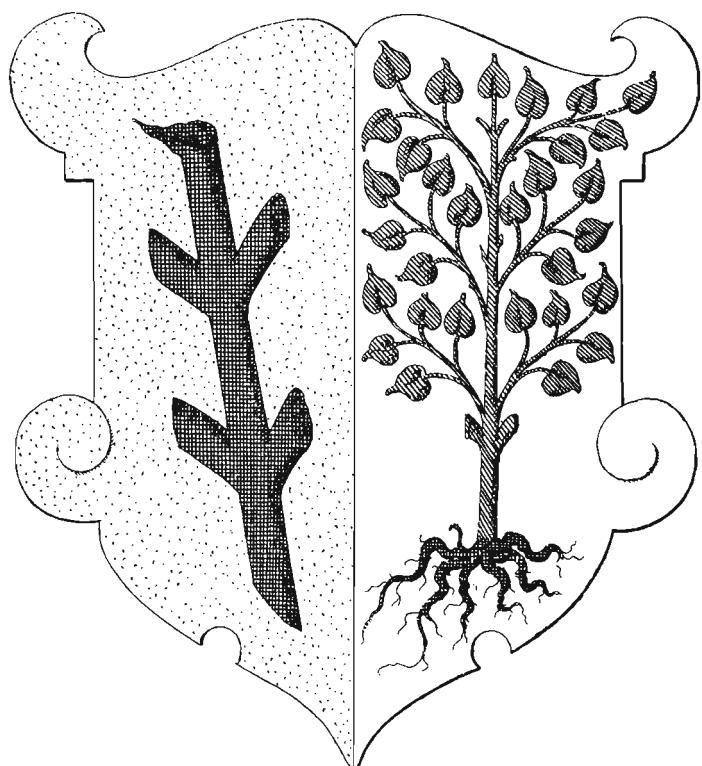
Ještě v XV. století stávala v Hlinsku tvrz. Zajímavý jest, že právě v stavení „tvrz“ zvaném při opravě jeho byla nalezena nádoba s groši z doby Václava III. Jiný nález (předhistorických památností) na staveništi měšťanské a obecné školy učiněný svědčí o starobylosti osady.

Od Arnošta z Pardubic a na Rychmburce koupila obec hlinecká rozlehlé panské pozemky a pustiny na Balkovsku (nedaleko Blatna u Rataj), jichž trh stvrtil r. 1443. Jan Pardus z Vratkova a na Rychmburce. Část těchto pozemků dosud náleží obci (les Obec, luka na Balkovsku a j.), část byla rozprodána na sklonku XVIII. století, když byla podnikána stavba nynější radnice.

K rychtě vesnic hlineckých náležely r. 1485. vesnice Strana (nyní část města), Studnice, Chlam (u Krucemburka), Vitanov, Kouty a Hamr v Přerostlém, r. 1695.: Blatný, Hamr, Studnice a Vitanov (s Kouty).

Hlinsko sdílelo se Skučí osudy panství rychmburského. V XVI. století jala se obě tato ochranná města usilovati o rozšíření městské právomoci. Po dlouhých průtazích byl konečně roku 1821. zřízen v Hlinsku magistrát.

Hlinskem vedla od starodávna důležitá cesta z Chrudimska za Hlinecká Hradiště na Moravu. V XVI. století byla královská pojmenovaná celnice v Hlinsku. Město trpělo nemálo za válečných dob XVII. a XVIII. století. Tu zničeny byly mnohé archivarie, kdežto jiné (též některé privileje a spisy úřední) byly Hlinsku pobrány v XVIII. století rychmburským hejtmanem. Z královských majestátů jsou zachovány pouze privilej tržní krále Maximiliana II z r. 1568., pak tržní výsady z roku 1728., 1762., 1786. Privilegia Rudolfa II. a z doby před králem Maximiliánem se pochrešují. Z jiných zápisů archivu městského jmenní kromě listu Jana Pardusa z Vratkova z r. 1443. zápis Jindřicha z Valdštejna a na Skalách o vedení vody z řeky na obecní rybník z roku 1511., list výsad daný Boh. Ferd. Leop. Berkou z Dubé z r. 1656., list o rozdělení cla z r. 1658. a j. Též některé zápisní knihy byly městu odcizeny v předešlých dobách, takže ze zachovaných knih jest nejstarší r. 1558. obnovená (jež obsahuje zápis též z r. 1544., 1545., 1546., 1551. a j.). Jest nepochybně, že již aspoň v XIV. a XV. století zápisní knihy byly při obci hlinecké vedeny.

ZNAK MĚSTA SVRATKY.

Svratka, město.

Napsal J. U. Dr. K. V. Adámek.

Svratka*) rozkládá se po levém břehu řeky Svratky čili Svratcavy (zněmčile a chybně Švarcavou někdy přezvané).

Starobylá tato osada byla r. 1350. s Hlinskem a jinými farními osadami připojena k biskupství litomyšlskému.

Nedaleko Svratky rozkládá se hradiště Zkamenělý zámek, jenž byl patrně jedním článkem v řetězu hradišť, jež byla při hranici česko-moravské, jako bylo zase v polích hrutovských hradiště, jiné u Svojanova, Hradiště nad Hlinskem, Hradiště u Libice a j. Není pravdě nepodobno, že jest vztah mezi hradištěm zkamenělozámeckým a vznikem obce Svratky, jež již v XIV. stol. (r. 1392.) uvádí se i s okolím při

Pečeť města Svratky.

panství rychmburském, při němž zůstala až do dob nových. Roku 1485. náležely k rychtě městečka Svratky ves Svratúch, v Křižankové polo-vice vsi pusté (nynější České Křižánky) a Herarec ves až po řeku Svratcavu (Český Herálec). Roku 1695. již Herálec k rychtě nenáležel.

Svratka mnoho trpěla zvláště v XVII. a XVIII. století za ne-pokojných dob válečných i útiskem vrchnosti. Dobře v reversu ze 17. ledna 1729. vzpomínají Svratečtí, že „bývala v městském stavu obec Česká Svratka před dávnýma časy, ale stav ten skrže vojenské

*) Viz o Svratec: Karla Adámka „K dějinám Hlinska a okoli“ a „Chrudimsko“, též články v Poslu z východoučích Čech, Památkách archaeologických a místopisných, K. V. Adámka Paměti o školách v okresu hlineckém.

vpády k zrušení jest příšel a (Svratečtí) nemohouce žádných privilegií proukázati, za sedláky a chalupníky držáni býti museli.“ Roku 1728. obdržela Svatka výsadu tržní (ze 27. července) od Karla VI. (jako krále II.). Dvorním dekretem ze 27. listopadu 1834. č. 28.689. byly povoleny Svatce 4 výroční a 4 dobytčí trhy. Nejvyšším rozhodnutím ze 6. července 1867. byl městys Svatka povýšen za město.

Pečeť stará kruhovitá má uprostřed městský znak Svatky a dokola nápis: PECZET · MIESTECZKA · CZEŠKE · SWRATKI. Letopočtu nemá. V reversu z r. 1729. jmennují ji starodávnou pečetí. Pečetidlo se pobřešuje. — Nová pečeť kruhovitá má v prostředním kruhu znak městský a dokola je nápis, nahoře nad znakem: MĚSTO, pod znakem: SVRATKA.

Razítka jsou tři, vesměs z XIX. věku.

Dle Památek archaeologických a místopisných I. 174. byla povýšena Svatka za městys mezi r. 1554.—1706. za Berků z Dubé, jejichž ostrov se objevuje i ve znaku svrateckém. Naproti tomu však připomínám, že již v 2. polovici XV. stol. uvádí se v popisu panství rychmburského Svatka jako městečko.

ZNAK KRÁL. MĚSTA SLANÉHO.

Královské město Slaný

má ve znaku českého lva, ne však ve štítu zemském, nýbrž pod přilbou a klenotem, tedy znaku velmi řídkého u měst. Znak byl městu udělen nejspíše králem Přemyslem II.

Pečet ze 14. století.

Stříbrné pečetidlo dosud je zachováno.

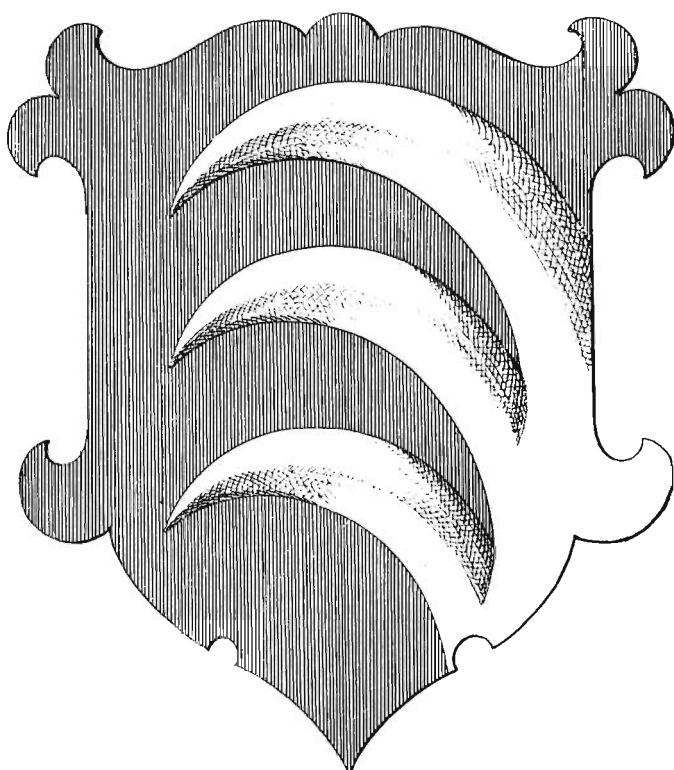
Pečet z 15. století.

Pečetidlo taktéž je zachováno.

Nejstarší známá pečet, zobrazená v našem časopise, nese typ století 14., druhá jest asi mladší o 100 let.

Pachole v poli pečetním držící štít je strážcem štítu, pouhou ozdobou.*)

*) O dějinách Slaného viz Lacina, Paměti města Slaného a Vackovy články ve slanské ročence.

ZNAK MĚSTA KŘIVOSOUDOVA.

Křivsoudov,

městys v Čáslavsku, náležel v první polovici 13. století Oldřichovi z Říčan, purkrabímu hradu pražského.

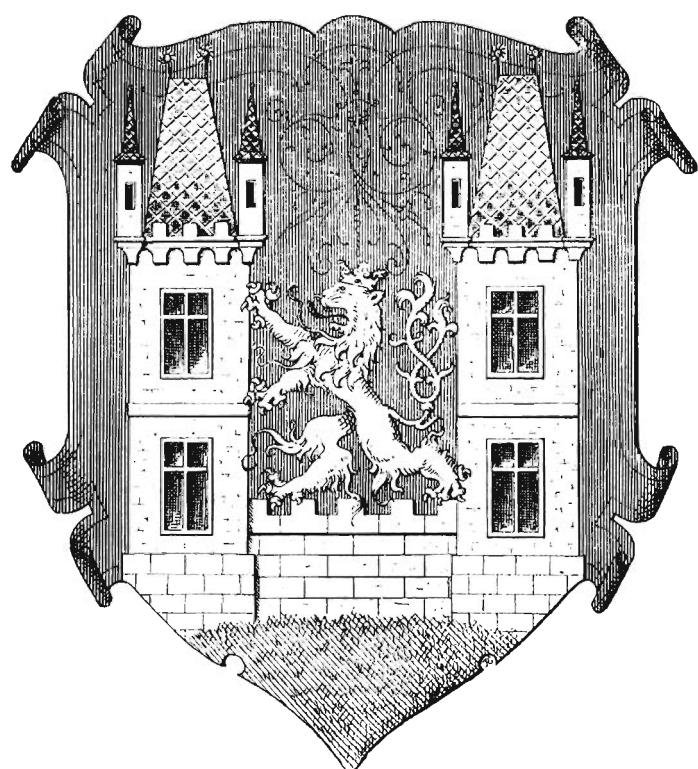
Po jeho smrti byl Křivsoudov v držení Jindřicha z Rožmberka. Směnou přešel pak v majetek pražského biskupství a arcibiskupství, a dostal se po té r. 1436. zápisem Mikuláši Trčkovi z Lípy v zástavu.

Roku 1547. koupil Křivsoudov Štěpán Střela z Rokyc, jehož synu Jindřichovi však r. 1623. zabaven byl z pokuty.

Majitelé střídali se potom dosti často; za svob. pánum z Hallwilu následoval Jan hrabě později kníže Trautson, pak hr. z Gundelingen a konečně rod knížat z Auersperka. Hrad křivsoudovský vzal zkázu ohněm r. 1715.

Znak Křivsoudova jest týž jako Vchynských z Vchynic, totiž tři stříbrné vlčí zuby na červeném štítu.

Nelze nám však udati, kdy a jakým způsobem znak ten Křivsoudova udělen byl, ač Widimský uvádí, že to bylo r. 1580. Nevíme, že by býval držel rod Vchynských z Vchynic někdy město Křivsoudov.

ZNAK KRÁL. MĚSTA VELVAR.

Královské město Velvary.

Napsal M. U. Dr. Rud. Čermák.

Název Velvar odvozuje H. Jireček od staročeského „var“, t. j. dům; správnost etymologie této dotvrzuje jméno zaniklé osady, nacházející se v přímém sousedství V., Malovary.

První zmínu o V. nacházíme v listině Petra, probošta vyšehradského z r. 1282., jíž odevzdává své kapitule statky — a mezi nimi Velvary — jichž sám a jeho předchůdcové neprávem užívali, ač právem náležely kanovníkům. V stvrzovací však listině Karla IV. r. 1356. uvádějí se V. zase v majetku proboštství. Karlem IV. Velvary povýšeny byly za městečko a nabyla kromě jiných výhod práva pečeti se zvláštním znakem. Později neznámým způsobem staly se majetkem purkrabství hradu Pražského. Po dobytí hradu tohoto a Vyšehradu r. 1421. ujali se Pražané veškerého zboží purkrabského; V. pak při dělení r. 1429. nápadly Staroměstským. Voje husitské táhly městem V. r. 1421. za vůdcovství Žižky a r. 1431. Prokopa Holého. Císař Zikmund, jenž r. 1420. po útěku od Vyšehradu měl (počátkem měsíce listopadu) svůj stan ve V., rozmnožil měšťanům výsady. Záhy V. přilnuly k straně pod obojí. Jiřím z Poděbrad nabyla práva ke koupi svobodných statků do 150 kop grošů.

Vladislavem II. roku 1482. byly povýšeny za město získavše zvláště tyto výsady: hrazení zdmi a branami, právo míle, vybírání cla a mýta; téhož roku úplně vyhořely. V r. 1497. udělil jim král právo k svobodnému kšaftování, k přijímání a výhostu osob svobodných, vybírání cla a mýta na půl míle od bran, pečetění červeným voskem. Zároveň král rozhodl ve sporu s nejvyšším purkrabím Janem z Janovic. Nejv. nemohl purkrabí zapomenouti poddanosti V., v dobrách husitských úplně zaniklé, i vymáhal pro sebe slepice, vejce a sýr. — Vladislav II. určil, že sice pán z Janovic může oněch naturalií požadovati, dokud bude purkrabím, po něm však již nikdo.

U V., jak svrchu podotčeno, nacházely se Malovary, jež prvně připomínají se r. 1302. Byla to tvrz zvaná Hrádek, dvůr Pasnický, manství hradu pražského a několik selských statků manstvím poddaných ke hradu mělnickému. Roku 1526. koupily V. tvrz a dvůr Pasnický od Boh. Chrta ze Rtína; ač manství hradu pražského již r. 1513. bylo zrušeno, byly V. přece ještě po staletech nuceny manskou přísluhu skládati. Později V. koupily i ostatní statky malovarské a rozprodaly je mezi své sousedy, což bylo přičinou, že ves v druhé polovici století XVI. mizí. Jedinou památkou na Malovary jest nyní jen

kostel Všech Svatých a rybník dosud zvaný „malovarský“. Ke statkům velvarským přibyla r. 1535. koupí ves Bučina.

Ferdinandem I. r. 1529. potvrzeny byly Velvarům dosavadní výsady a r. 1547. uděleno právo ke vkládání koupených statků do desek zemských. Roku 1531. město znova z velké části vyhořelo.

Také císař Rudolf II. r. 1579. potvrdil dosavadní výsady, ale vlivem nejvyššího purkrabí Viléma z Rožemberka dostala se do majetku klausule, jakoby V. byly městem poddaným nejvyššímu purkrabství. Zrušení této klausule a nového uznání za město královské V. dosáhly teprve po smrti pana z Rožemberka r. 1592., kdy veškerá privilegia znova jsou důkladně stvrzena a k obnovení úřadu konšelského jako v jiných královských městech ustanoven nejvyšší podkomoří.

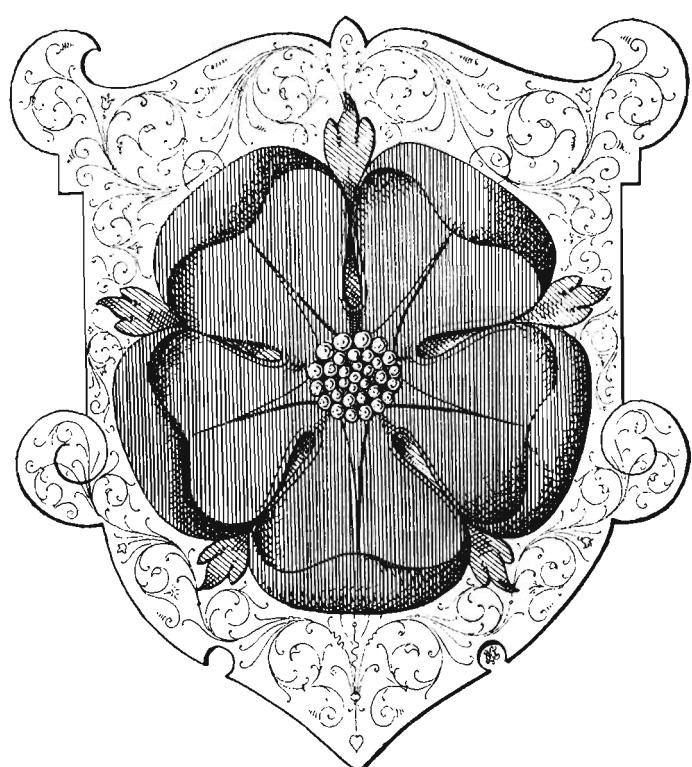
Roku 1597. měšťané koupili od Hertvíka Zejdlice ze Šenfeldu vesnice Nabín a Bratkovice za 12.900 kop. Ač koupí touto klesli do značných dluhů (jež potom za války třicetileté úžasně vzrůstaly), koupili přece ještě r. 1603. ves Ješín.

Reformace katolická za Ferdinanda II. ani ve Velvarech tehdy již téměř úplně lutheranských nebyla hladce provedena; mnoho měšťanů raději opustilo své statky nežli víru, většina však přece vlivem setnin pluku Breunerova, jež město po 17 neděl soužila, stala se katolickou, byť jen na oko. Ferdinand II. potvrdil výsady městské, ovšem s výhradou, že mají platiti pouze pro věrné katolíky. V krutých dobách válečných V., jsouce nepříteli pravidelně posledním noclehem před Prahou, nemálo zakusily.

Přes V. ubíraly se r. 1631. do Prahy, pak i zpět, voje saského kurfırsta. Od Švédů byly V. několikrát krutě navštívěny a r. 1639. Bannerem téměř úplně vypáleny.

Po válce třicetileté nacházíme obec ve velmi trudných finančních poměrech: třetina domů byla pustých. Z býdě této vzpamatovalo se město teprve ve století minulém.

Znakem městským je stříbrný lev mezi dvěma stříbrnými věžemi v červeném poli; zdá se, že tento znak obraly si V. ještě jako městečko. Nejstarší zachovalé pečetidlo pochází z r. 1621. (viz obrázek). Kromě jiných uchovala se dvě krásná stříbrná pečetidla ze století XVII.; jedno se znakem městským, druhé s pannou se zavazánýma očima, s váhami a mečem v rukou, opatřené nápisem „Pečet rychtářství Velvarského“.

ZNAK MĚSTA JISTEBNICE.

Jistebnice,

nyní město na Táborsku, bylo již v druhé polovici 13. století trhovou vsí v držení pánů z Rožmberka, kteří mu dali do znaku červenou růži, jakou sami na stříbrném štítě užívali.

V držení tohoto mocného rodu, jehož člen pan Petr již ve 14. století tam druhý kostel vystavěl, zůstalo místo to až přes polovici 15. století.

Z potomních vlastníků uvádějí se bratří Kozští z Kozího, po nichž následoval Kuneš Bohdanecký z Hodkova a Wolf Hazl z Nové Vsi.

Po nějaký čas byla také obec města Tábora v držení Jistebnice, načež tato koupí přešla na Albrechta z Gutštejna a r. 1549. na Ladislava z Lobkovic, v jehož rodě až do r. 1829. se udržela.

Od této doby až podnes náleží panství Jistebnice rodu pánů Nádherných.

Pan Ludvík Nádherný znova postavil zbořený kostel p. Petrem z Rožmberka ve 14. století vystavěný.

ZNAK KRÁL. VĚNNÉHO MĚSTA CHRUDIMĚ.

Chrudim.

K. Labler a Vojt. Král z Dobré Vody.*)

Znakem král. věnného města Chrudimě jest stříbrný štit, na němž se vidí černá orlice, snad původní to znak království Českého z dob před Přemyslem II., není však povědomo, kdy a kým městu udělen byl.**)

V novější době zdobí se horní okraj štítu, drženého dvěma zlatem oděnými anděly, královskou korunou českou.

Sluší podotknouti, že ze staré české orlice zemské srší plaménky, kterých však ani na nejstarší známé pečeti chrudimské (doleji vyobrazené) spatřiti nelze.

Tuto pečet lze dle typického tvaru i dle písma a celého provedení řaditi do sklonku XIII. století.

Opis kolem orlice zní: † 2 · CIVIVM · CIVITATIS · CRVDY-MEN 21S.

Kolem orlice spatřiti lze ještě písmeny: CR V D YM, a vnitřní pole poseto jest skupinkami po 3 tečkách.

Zmínka o staré velké pečeti městské činí se v listině z r. 1547., kdy vysláno poselstvo chrudimské do Prahy ku králi Ferdinandovi. Menší pečet zachovala se, avšak (bohužel) pouze v jediném exempláři, pečetidlo však také ztraceno. Na této pečeti, pocházející z počátku XVI. stol., jest uvedená již orlice a dokola nápis SIGILLUM · MINUS CIVITATIS · CHRUDIM.

Majestátem krále Vladislava z r. 1472. povoleno Chrudimským užívání vosku červeného, který povinen byl dodávat apotékář (snad jako pachtovná). Pozdější pečetidla se zachovala, jsou vesměs železná, nejstarší bez data s orlicí a nápisem: SIGILLUM MAJUS CIVITATIS · CHRUDIMENSIS, další z r. 1770. s nápisem: SIGILLUM REG : DOT : ACDIST : URBIS CHRUDIME 1770., jiná z roku 1799. s nápisem: SIGILLUM OFFIC : AECONOM : CIVIT : CHRUD 1799.

Ze století XIX. jest několik pečetidel mosazných.

Dle pověsti založena jest Chrudim 888. Prvá zmínka o Chrudimi vyskytuje se 993. v darovací listině klášteru Břevnovskému. Z listin nejstarší v archivu městském uložen list krále Václava z r. 1372. o kšaftování a nápadech. Že mnohé z listin se potratily již v prvých

*) Práv. stat napsal p. Karel Labler. K tomu p. ryt. Král dodal p. píspis nejstarší pečeti, dosud neznámé. Redaktor upravil obě v článku jediný.

**) V novějších dobách užívalo se též černé orlice s písmenem Ch na štitě děleném, modrém a zlatém, znaku nesprávného, jehožto však město zas opustilo. Barvy městské však dosud jsou modrá a zlata.

dobách, o tom svědčí majestát Vladislava (1486.), v kterémž se uvádí: „přistoupili jsú před nas některí měštěné města Chrudimě a zpravili jsú nás že v časiech od dávné chvíle předešlých potratili jsú některé listy“; dále potvrzuje Ferdinand III. (1652.) některá privilegia, která v čas trvalé války od lidu vojenského na pečeti a šňůre k porušení přišla. Leopold (1658.) obnovil „veškeré majestáty, privilegia, obdarování, vejsady, smlouvy, dobré a chvalitebné zvyklosti a práva, an některá z nich per injuriam temporum na pečeti i jinak porušena se nachází.“

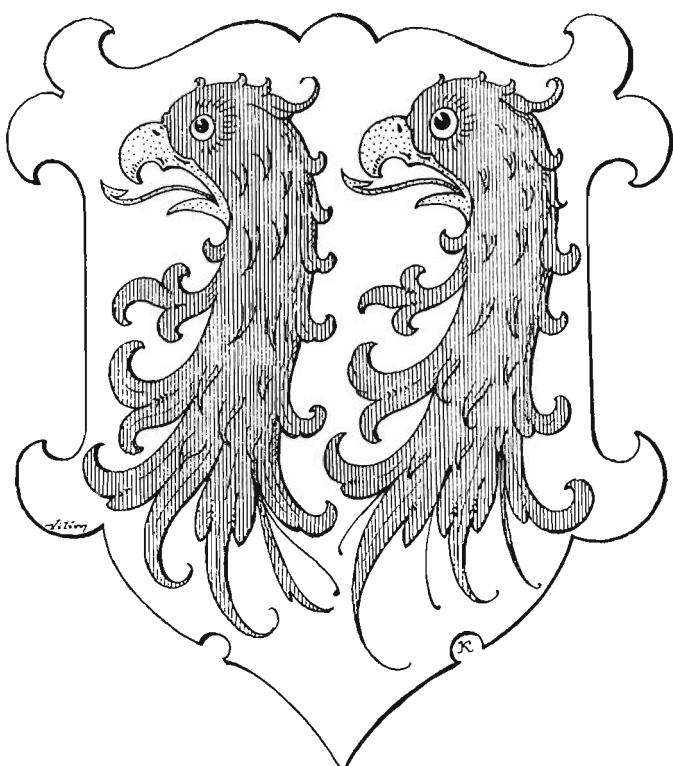
Z knih zápisních zachovala se nejstarší: Liber Contractum ab anno 1439.

Pečetidla cechovní z dob starších zachována jsou skorem všecka, zajímava je zvlášť stříbrná krejčovská ze století XVII.

Pečet města Chrudimě z konce XIII. století.

(Skutečná velikost)

ZNAK MĚSTA DOMAŠÍNA.

D o m a š í n,

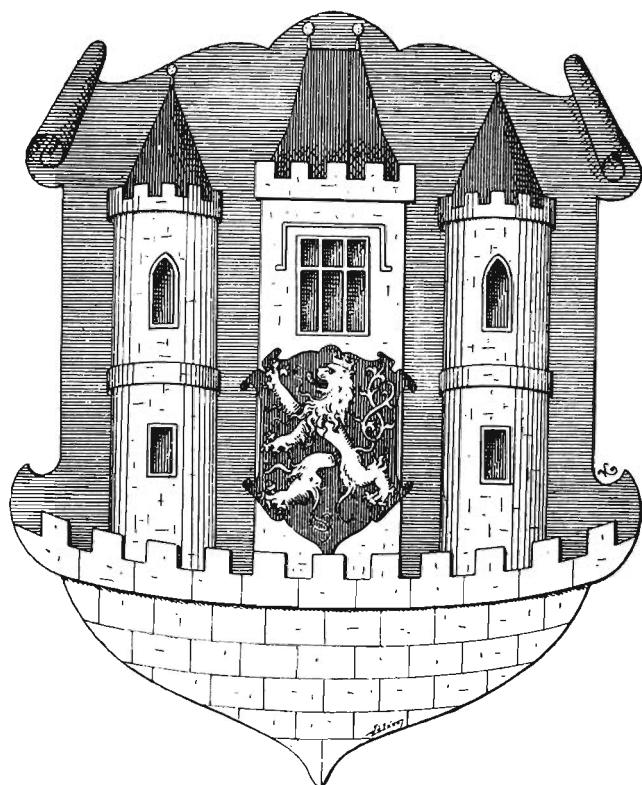
městečko blíže Vlašimě, náleželo za dávných dob klášteru Louňovickému. Po zrušení kláštera ve válkách husitských nabyla Domašina se vším příslušenstvím město Tábor a zůstalo v držení městečka až do odporu stavův a měst proti Ferdinandu I., kdy v konfiskaci je ztratilo.

Na to prodán byl Domašín r. 1548. Janu z Pernšteina. Po něm následoval v držení rod Skuhrovských ze Skuhrova, po němž se zde hrobka zachovala, pak Jan Ostrovec z Královic, který jej připojil k panství svému Vlašimi, s nímž Domašín další osudy sdílel.

Ve znaku má Domašín na stříbrném štítě dvě červené hlavy orlí (supí), jakých užíval starobylý rod pánů z Vlašimě, není však známo, kdy a kterým členem rodu toho znak městečku Domašinu udělen byl.

Nyní užívá Domašín na pečeti sice také dvou ptačích hlav s dlouhými krky, ale od sebe odvrácených a lýrovitě zatočených. Správným tento obrazec pečetní není.

Dějiny Domašína sepsal prof. Fr. A. Slavík.

ZNAK MĚSTA BĚLÉ POD BEZDĚZEM.

Bělá u Bezděze, město.

F. Zuman.

Na úpatí Bezděze založili Kunrát a Hertvík z Kravař na základě privileje Přemysla II. z 22. října r. 1264. město.¹⁾

Když za Jana Lucemburského dostalo se panství bezdězske zá stavou Hynkovi Berkovi z Dubé, tu tento seznav nevhodnou polohu města, přenesl výsady městečka toho na město nově na jv. od Bezděze založené, jež nazval Novým Bezdězem (léta 1337. 24. dubna.²⁾) Hynek Berka z Dubé založil zde též klášter pro mnichy řádu sv. Augustina, k čemuž dal svolení papež Kliment VI. r. 1345. (Reg. Vatik.) Město to však záhy po potoku nazýváno Bělou.

Karel IV. navrátil opět Bělou komoře královské. Václav IV. pak rozmnožil výsady města (r. 1396.) obsáhlou měrou;³⁾ v knihách městských nazývá se Bělá v době té městem královským (ač nesmíme míti na mysli pojmem města královského ze stol. 16.)

Václav IV. udělil Bělou v zástavu Prokopu, markrabí, a tento ji neprávem dal v zástavu Janovi z Rálska a Vartemberka, jenž město podržel až do r. 1406., kdy byl přinucen je vydati opět králi.⁴⁾

Ve známenitém rozvoji svém zastaveno bylo město válkami husitskými, za nichž panství nad Bělou se ujal Jan z Michalovic; r. 1421. pak zmocnili se Bělé Pražané.⁵⁾ Jan z Michalovic osadil sice město znova, ale posádka jeho ustoupila před vojskem Pražanů opět 18. října 1421.⁶⁾ Později však Jan z Michalovic zase Bělé se zmocnil, než v květnu r. 1426. dobyli jí Táborci pod vedením Roháče z Dubé,⁷⁾ v jichž moci byla ještě r. 1429.⁸⁾ R. 1431. Zikmund, markrabí míšeňský, popuzen těkáním posádky města Bělé po okolí, přitřhl k městu a značně je poboril. R. 1436. dostalo se Bělským potvrzení jich svobod císařem Zikmundem a králem Jiřím.

V r. 1429. zapsal císař Zikmund Bělou Janovi z Michalovic;⁹⁾ po něm následoval Petr a potom Jindřich (1437.—1468.) Sestra

¹⁾ Emser: Regesta II. 180.

²⁾ Perg. orig. v archivu bělském.

³⁾ Kopie v manuale z r. 1667. (archiv bělský).

⁴⁾ Archiv český I. 190.

⁵⁾ Tomek: Děj. Prahy IV. 175.

⁶⁾ Tomek: Děj. Prahy IV. 209.

⁷⁾ Tomek: Děj. Prahy IV. 346

⁸⁾ Archiv bělský. Kniha z r. 1417. A 96 „města Bělé kralovstvie a bratrzského sirotkóv v držení.“

⁹⁾ Arch. č. II. 446.

Jindřichova Magdaléna, jež po něm dědila, byla provdána za Jana Tovačovského z Cimburka, jenž po její smrti (r. 1480.) v panství nastoupil. Po smrti jeho (1483.) byl správce n na Bělé Ctibor Tovačovský z Cimburka, jelikož Adam, syn Janův, byl nedospělý.

Ctibor Tovačovský potvrdil r. 1485. svobody Bělských¹⁾ a vymohl si potvrzení svobod těch králem Vladislavem (1493.) Po smrti Ctibora Tovačovského (1494.) ujal se panství Adam, jenž je postoupil Janovi z Janovic, nejvyššímu purkrabí; týž postavil městu na svůj náklad vodovod r. 1502.²⁾ Po smrti Jana z Janovic (1503.) měli na čas

v držení Bělou Jetřich Bezdružický z Kolovrat a po něm Jan a Bernart z Valdštejna. Roku 1516. nastoupil v panství adoptovaný syn Jana z Janovic Jan Špetle (z Prudic a na Žlebích) z Janovic a byl v držení panství až do roku 1532. Za něho měla víra českobratrská v městě četné vyznavače; r. 1519. založil zde a do r. 1522 zřídil tiskárnu českobratrskou Oldřich Velenský z Mnichova.³⁾ Po Janovi následovali: syn jeho Burjan († 1534.), dále syn toho Jetřich. R. 1553. panství rozděleno na Bezdězské a Bělské. Bělá dostala se Anně z Janovic, sestře Jetřichově, provdané za Jana Berku z Dubé, jemuž po smrti manželky panství připadlo. Po Janovi (roku 1582.) nastoupil syn jeho Aleš, jemuž král Rudolf Bělou, dosud město zápisné, na jeho prosbu prodal za 18.500 kop gr. č. r. 1586.

Aleš zabil se mečem r. 1599., a v panství nastupuje Bohuchval Berka z Dubé; témuž bylo, an byl jedním z předních direktorů, uprchnouti po bitvě bělohorské ze země, a zůstal po něm syn jeho

¹⁾ Archiv bělský.

²⁾ Perg. orig. v arch. bělském.

³⁾ Č. Č. Musea XIV. (Prvotisk český a polský).

Pečet města Bělé pod Bezdězem.

Portál radnice v Bělé pod Bezdězem.

Aleš. Panství bělské skonfiskováno komorou královskou a ta je prodala r. 1622. Albrechtovi z Valdštejna.

V té době pobělohorské utrpělo město velice mnohými vpády jak vojska císařského tak Švédů, tak jmenovitě r. 1620., r. 1634. po tříkráte, r. 1641., 1643., 1644., potom od 19./8. 1645.—20./11. 1646. usadili se Švédové v městě a okolí. Též Valdštejn nebyl pánum městu příznivě nakloněným.

Po zavraždění Valdštejnovo (1634.) postoupeno panství k správě císař. radě válečné a generalzbrojmistru Františku marchese de Grana ed Caretto, hraběti z Millesimo, jemuž r. 1639. bylo za 116.679 zl. za jeho věrné služby dědičně postoupeno.¹⁾ Ten podporoval město, aby se vzpamatovalo z útrap válečných je postihnuvších. R. 1678, prodal pak nástupce jeho, Jindřich de Caretto, panství Bělské hraběti Arnoštovi Josefovi z Valdštejna; v držení rodu toho ještě podnes.

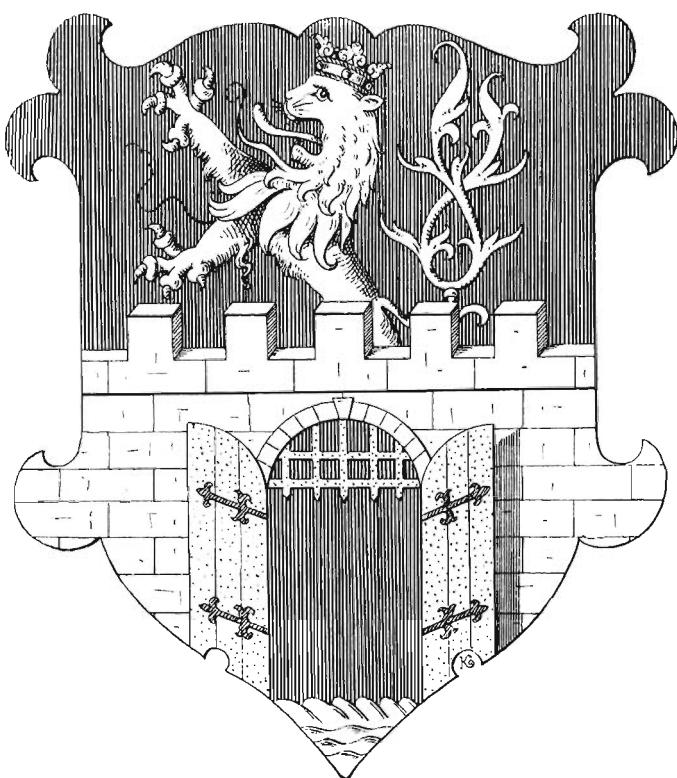
O opevnění města viz Č. Sp. př. st. roč. V. str. 93.

O zvonech v městě Bělé Pam. Arch. XVI. 186.

Štít znaku jest modrý, v něm stříbrná zeď hradební s cimbuřím. Za zdí vystupují dvě věže kulaté a mezi nimi uprostřed věž čtyřhranná s červenými střechami. Věž střední s polovice kryje český lev v červeném poli.

Znak ten z kamene tesaný spatřujeme též na portálu radnice z r. 1613., kde pod ním čteme následující glossu: *Turres cum muro fortisque figura leonis hanc decorant urbem, sed Tu leo Christe Guberna.*

¹⁾ Bilek: Dějiny konf. str. 774

ZNAK MĚSTA LITOMĚŘIC.

Litoměřice

město nad Labem.

Jako u všech královských neb župních hradů, tak také u Litoměřic utvořilo se podhradí, kdež byl usazen lid řemeslný, dělný a obchodující, jemuž ve hradě přebývati dovoleno nebylo.

O hradě litoměřickém máme zprávy již z 11. století. V podhradí bylo stanoviště lodí labských, byla tam knížecí celnice a čilý obchod přispíval ku blaho-
bytu. —

L. byly vysazeny za město dle práva magdeburského, nej-
spíše králem Václavem I. Sem odvolávaly se nejen vůkolní ale i všechny obce celého krá-
lovství, jež se právem tím řídily. Znak obdržely L. od Přemysla II., který prvý lva za zemský znak zvolil a městům rád do znaku uděloval. Král Jan privilegia udělená městu předešlými králi r. 1325 nejen potvrdil ale i roz-
množil. —

Městu a obyvatelstvu přáli i pozdější panovníci; zejména právo bráti clo s lodí po Labi plujících, udělené králem Václavem IV. — městu velice pro-
spělo. —

Války husitské L. neušetřily; husitství nabylo zde a podrželo vrch, tak že L. čítány k městům nejrozhodnějším. —

V L. odbýval se sném dvakráte, totiž r. 1494 a r. 1547. Pro vzpouru proti Ferdinandovi I ztratily L. veškeré své statky a privilegia, ale obdržely později vše zase zpět. Bělohorská bitva měla stejný následek pro L., jako pro celou zem. Následkem proti-
reformace vystěhovala se dosavadní většina českého obyvatelstva, jehož místo zabrali nyní přistěhovalí Němci. — Poněmčily se pak L. plně v minulém století.

Útrapy všech válek prodělaly L., ani vpád Sasů r. 1631, drancování Švédy r. 1639 ani vypálení Francouzy r. 1742 nezůstaly jim ušetřeny. Biskupství založeno bylo zde r. 1655.

Pečeť města Litoměřic ze XIII. stol.

ZNAK MĚSTYSE BUDŇAN.

Budňany

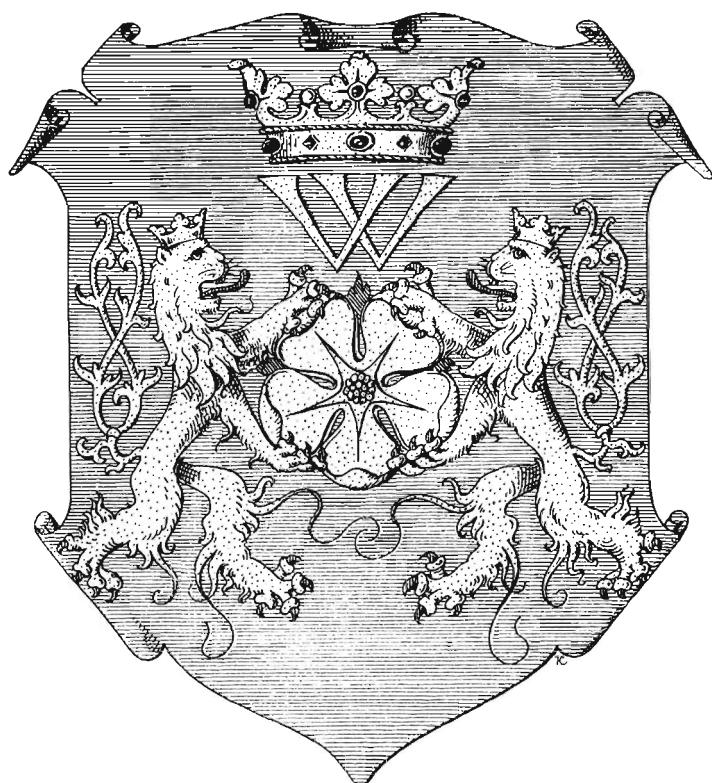
městys pod Karlštejnem.

Jako podhradí hradu Karlšteina děkují Budňany svůj původ Karlu IV., který též kostel sv. Palmatia (1351) zde vystavěti dal. Kolem něho pak založil vinice i chmelnici pro hradského děkana. Jan, bratr Karlův, daroval kostelu tomu, jenž přivtělen byl jako kaple k děkanství karlšteinskému, r. 1358 ves Lhotku Žebrákov.

Roku 1384 darována ves ta však děkanovi proto, aby v Budňanech denně mší sv. sloužil.

Fara pořízena zde teprv v novější době. Za znak užívají Budňany na červeném štítě stříbrného dvojocasého lva zcela tak jako království České.

Není pamětí, kdy jim znak ten propůjčen byl, avšak lze mysliti, že Karlem IV. samým.

ZNAK HRADCE JINDŘICOVA.

Hradec Jindřichův.

Dějiny města *H. J.* souvisí těsně s dějinami hradu *J. H.*, z jehožto podhradí povstalo.

Jméno má město po svém zakladateli Jindřichovi z mocného rodu Vítkoviců (před r. 1200), který zde postavil kostel farní a jehož následníci městu všeliké svobody a práva uštědřili.

Po pánech z Hradce nastoupili v držení panství Slavatové.

Vilém Slavata obmezoval víru pod obojí, podporován jsa v tom jesuity, kterým r. 1594 všechny kostely a fary na panství odevzdány.

Svízele všech válek, jimž země česká tak krutě byla stíhána, nezůstaly ovšem ani městu *H. J.* ušetřeny.

Nyní patří panství *J. H.* rodu hrabat Černínů z Chudenic. Jest zajímavо, že *J. H.* nebyl nikdy prodán, nýbrž přešel vždy na nového majitele tím, že poslední potomek po přeslici provdal se za nového držitele, na něhož zároveň vlastnictví přešlo (celkem jen dvakrát).

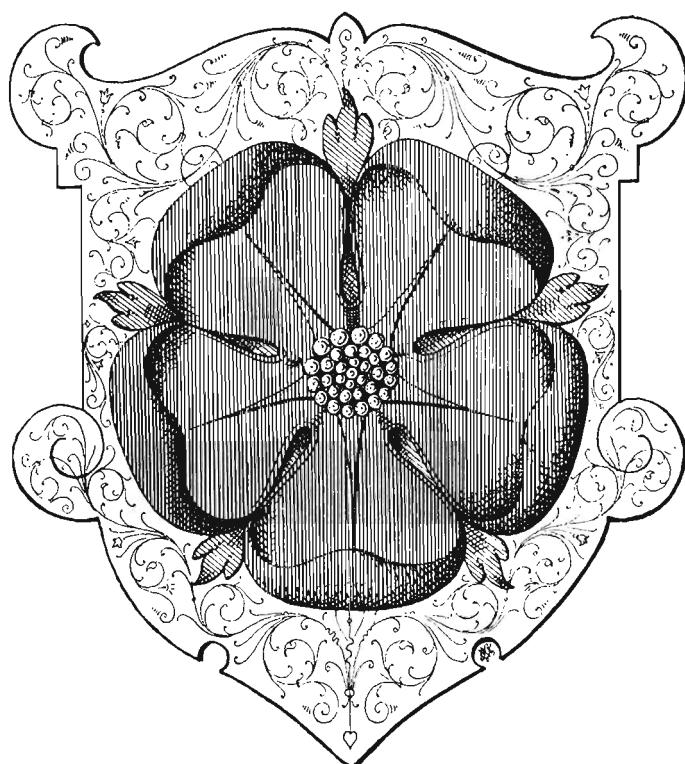
Prvotní znak města byl rodový znak pánů z Hradce, zlatá růže na modrém štítě. Jindřich z *H.* († 1507) vymohl roku 1483 rozmnožení téhož tím způsobem, jak se dosud užívá, totiž: Na modrém štítě zlatá růže držená dvěma lvy, nad tím pod korunou královskou písmeno W (monogram krále Vladislava), vše zlaté.

Pečeť vedle vyobrazená, za jejíž otisk slav. městskému úřadu upřímně děkuji, má původ svůj z doby rozmnožení znaku. (Konec 15. století.)

O městu *J. H.* vydali monografie Rull a Orth.

Pečeť Hradce Jindřichova z XV. století.

ZNAK DEŠTNÉ.

Deštná

jest městem, které již r. 1294 bylo vsí trhovou neb městečkem.

Farní kostel připomíná se zde výslovně r. 1360.

S pány z Hradce, kteří byli od prvopočátku jeho majiteli, střídali se několikráté páni z Rožemberka, až r. 1595 prodána Děstná Vilémovi Růtuvi z Dirného na Červené Lhotě. —

Znak: červená růže na stříbrném štítě byl udělen městu některým pánum z Rožemberka, aniž se ví kterým a kdy. (Šubrt, Paměti Deštné 1890.)
